Cena 60 gr.

Цана 60 гр.

NIWA
Organ Z.G. Białoruskiego
Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

Ніва

Орган
Г.П. Беларускага
грамадска культурнага таварыства

№ 50 (146) БЕЛАСТОК, 14 СНЕЖНЯ 1958 года ГОД III

40 гадавіна КПП

Традыцы, якія вучаць

16 снежня — слаўная дата ў гісторыі польскага рабочага руху. У гэты дзень у 1918 годзе была створана Камуністычная Рабочая партыя Польшчы, якая на другім з'ездзе ў 1925 годзе была пераіменавана ў Камуністычную партыю Польшчы.

Увесь шлях пройдзены КПП, залатымі літарамі запісаўся ў гісторыю польскага народа і міжнароднага рабочага руху. Гэта шлях безупыннай барацьбы, бязмежнай самаахвярнасці і пакут. Гэта шлях мужных і да канца адданых ідэі людзей, якіх нарадзіла барацьба, якіх яна выхавала і прывяла да перамогі. Неад'емнай часткай гэтага змагання была і барацьба беларускіх камуністаў.

Цяжкім і бязрадасным было становішча працоўных беларусаў пад уладарніцтвам буржуазна-памешчыцкай Польшчы. Ва ўмовах жорсткай рэакцыі заходне - беларускі народ змагаўся за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, паказаўшы выдатныя ўзоры настойлівасці, вытрымкі, мужнасці і гераізма. Неаднаразова са зброяй у руках выступалі рабочыя і сяляне Заходняй Беларусі супраць эксплуататараў і прыгнятальнікаў, і кіраўніком гэтай барацьбы выступала Камуністычная партыя Заходняй Беларусі.

Гісторыя Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, якая ўваходзіла ў склад Камуністычнай партыі Польшчы, з'яўляецца адначасова і гісторыяй КПП.

КПЗБ упорна і ў цяжкай барацьбе разам з КПП ажыццяўляла ідэі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, прымяняла на практыцы марксізм - ленінізм. КПЗБ змагалася за перамогу пралетарскай рэвалюцыі ў Польшчы, за дыктатуру пралетарыята, за права для Заходняй Беларусі на самавызначэнне, за зямлю для сялян без выкупу, адстойвала пралетарскі інтэрнацыяналізм, выступала супраць вайны ў абарону СССР.

Маючы вялікі ўплыў сярод рабочых, сялян і працоўнай інтэлігенцыі, КПЗБ ва ўсёй сваёй дзейнасці давала рашучы адпор буржуазнаму паклёпу на СССР і БССР, папулярызавала іх дасягненні і мерапрыемствы. Іменна таму на КПЗБ і на КПП у цэлым і кіруемы імі нацыянальна - вызваленчы рух падала ўся сіла нянавісці буржуазіі і яе дзяржаўнага апарату, уся сіла паліцэйскіх udараў, правакацый і паклёпу.

Усё гэта асабліва ярка бачым цяпер, калі святкуем слаўную 40-ую гадавіну КПП.

Супольная была барацьба супроць прыгнятальнікаў, супольнымі былі мэты гэтай барацьбы. У змаганні з ненавісным парадкам умацоўвалася дружба паміж палякамі і беларусамі, выхоўваліся інтэрнацыяналістычныя пачуцці, якія аб'ядноўвалі працоўны люд, не гледзячы на іх нацыянальную прыналежнасць, і тым самым станавіліся сілай непераможнай, якая набліжала сённяшні дзень.

Традыцыі супольнай барацьбы КПП і КПЗБ з'яўляюцца для нас прыкладам, як трэба жыць і змагацца за супольныя ідэі і супольную мэту, якой у наш час з'яўляецца будаўніцтва сацыялізма ў нашай краіне — Народнай Польшчы.

Ваяводскі актыў ПЗПР сустрэўся з адказным дзеячом КПЗБ

Па ініцыятыве Ваяводскага Камітэта святкавання 40-ой гадавіны КПП у Беластоку, 8 снежня ў памяшканні Ваяводскага Камітэта Польскай Аб'яднанай Рабочай партыі адбылася сустрэча партыйнага актыву з адказным дзеячам КПЗБ на Беласточчыне, Каплінскім.

Тав. Каплінскі ў свой час працаваў у акруговым камітэце КПЗБ у Беластоку, быў сакратаром акруткома камсамола, а затым і КПЗБ у Гродна, а потым — сакратаром гарадскога камітэта КПЗБ у Вільні.

Тав. Каплінскі падзяліўся ўспамінамі, расказаў, у якіх цяжкіх умовах дзейнічалі камуністы Беласточчыны ў час перадваеннай Польшчы, калі Камуністычная партыя была загнана ў глыбокае падполле і праца ў шарэнгах партыі патрабавала ад яе членаў надзвычай строгай канспірацыі і самаахвярнасці.

Удзельнікі сустрэчы з вялікім зацікаўленнем слухалі выступленне тав. Каплінскага.

Старшынстваваў на сустрэчы першы сакратар ВК ПЗПР у Беластоку, тав. А. Лашэвіч.

Падпольныя выданні КПЗБ і КСМЗБ

Насельніцтва Гайнаўшчыны жыва цікавіцца дзейнасцю КПЗБ і КПП

У сувязі з 40-годдзем Камуністычнай партыі Польшчы ва ўсіх паветах Беластоцкага ваяводства адбываюцца сустрэчы камуністаў — старых партыйных дзеячоў з мясцовым насельніцтвам. У Гайнаўскім павеце адбылося аж 65 сустрэч, у часе якіх былыя дзеячы КПЗБ — Нікановіч з Макаўкі, Крыштоф з Кляшчэль, Чарняўскі з Орлі, Турык з Гайнаўкі і інш. падзяліліся сваімі ўспамінамі з мясцовым насельніцтвам. На сустрэчу дзеячоў з насельніцтвам самай Гайнаўкі прыбыў І-шы сакратар КВ ПАРП у Беластоку тав. Лашэвіч і старшыня камісіі партыйнага кантролю тав. Зюлкоўскі. На сустрэчу, якая адбылася ў зале кіно прыйшло многа людзей — запоўнілася зала, калідор, многія нават стаялі на панадворку і праз мікрафоны слухалі апавяданні старых камуністаў. Пасля сустрэчы быў прадэманстраваны фільм «Чырвонае лісцё» прадукцыі БССР, які тэматычна звязаны з дзейнасцю КПЗБ.

У прадпрыемстве сухой дыстыляцыі дрэва адбылася сустрэча калектыву рабочых з Эдуардай Арлоўскай, дзейнасць якой у радах КПЗБ была шырока вядомай на Беласточчыне. На кожную сустрэчу збіраюцца натоўпы людзей, адбываюцца канцэрты. Насельніцтва Гайнаўшчыны жыва цікавіцца дзейнасцю камуністаў да 1939 года. (аа)

Брашура аб рэвалюцыйным руху Заходняй Беларусі

Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў БССР выдала днямі брашуру «Рэвалюцыйны рух у Заходняй Беларусі». Аўтарам брашуры М. С. Арэхва — актыўны ўдзельнік рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі.

Брашура змяшчае шмат матэрыялаў з дзейнасці КПЗБ і «Грамады» на тэрыторыі Беласточчыны. Шырока апісвае змаганні пралетарыята Беластока, Супрасля, Гарадка, Міхалова, Белавежы і Гайнаўкі ў гады санацыйнай Польшчы. (мг.)

Помнік Францішку Багушэвічу

30 лістапада г. г. на радзіме беларускага пісьменніка - дэмакрата Францішка Багушэвіча ў вёсцы Жупраны, Ашмянскага павета, адбылося адкрыццё помніка пісьменніку.

Помнік складаецца з двух частак, бронзавага бюста і гранітнага пастамента. На пастаменце надпіс: «Францішак Багушэвіч (Мацей Бурачок) 1840 — 1900».

На адкрыцці помніка прысутнічалі, між іншым аўтар бюста скульптар Заір Азгур і сакратар Маладзечанскага абкома партыі Сяргей Прытыцкі.

На здымку: помнік Ф. Багушэвічу ў вёсцы Жупраны.

Беластоцкія настаўнікі ў Гродна

Некалькі дзён у Гродна гасціла дэлегацыя работнікаў народнай асветы Беластоцкага ваяводства Польскай Народнай Рэспублікі. Госці пабывалі ў сярэдніх школах горада, у медыцынскім і музычна - педагагічным вучылішчах, дзіцячым доме, гарадскім Доме піянераў, цікавіліся пастаноўкай навучальна - выхаваўчай работы ў школах вобласці, адпачынкам школьнікаў, арганізацыяй палітэхнічнага навучання. Яны наведалі многія школы Скідзельскага, Ваўкавыскага і Навагрудскага раёнаў, дзе пазнаёміліся з работай вучнёўскіх брыгад, пабывалі ў Лідскай школе - інтэрнаце.

Дэлегацыю ўзначальваў куратар Чэслаў Лойка.

На завочнай настаўніцкай студыі (аддз. беларускай філалогіі) ў Беластоку адбываюцца экзамены.

На здымку: Мгр. Уладзімір Лебядзінскі і студэнты II курса.

Прамова У. Гамулкі

на святочным пасяджэнні ў сувязі з Днём гарняка

У сувязі з Днём гарняка, 4 снежня, у Глівіцах адбылося ўрачыстае пасяджэнне, на якім цёпла сустрэты прысутнымі, з прамовай выступіў таварыш У. Гамулка. У сваёй прамове ён спыніўся на дасягненнях у вугальнай прамысловасці. Далей адзначыўшы, што заходнія дзяржавы парушылі ўзятыя на сябе абавязацельствы па Патсдамскаму пагадненню, У. Гамулка падкрэсліў, што з іх згоды, асабліва пры дапамозе Злучаных Штатаў, у Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі адраджаецца і ўсё вышэй падымае галаву германскі мілітарызм, які ў другой сусветнай вайне заліў народы морам крыві.

Таму цяпер, падкрэсліў У. Гамулка, калі Савецкі ўрад дэнансаваў старыя саюзніцкія пагадненні па берлінскаму пытанню і прапанаваў ператварыць заходнюю частку Берліна ў вольны горад, гэта з'явілася толькі прамым і лагічным вынікам факту парушэння заходнімі дзяржавамі многіх асноўных палажэнняў Патсдамскага пагаднення, факту мілітарысцкай і рэваншысцкай палітыкі бонскага ўрада. Гэта — вынік адхілення гэтым урадам усіх разумных прапаноў, накіраваных на ўз'яднанне Германіі, і вынік упартага імкнення Федэратыўнай Рэспублікі Германіі да паглынання і ліквідацыі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. І нарэшце, гэта вынік таго, што ў заходняй частцы Берліна вядзецца дзейнасць, накіраваная супраць ГДР і іншых сацыялістычных краін, дзейнасць, якая ўзмацняе напружанасць у Еўропе. Кожны, каму дарагі мір, хто не хоча штурхнуць свет на грань вайны, той павінен прызнаць савецкую прапанову па берлінскаму пытанню правільнай.

Ніхто з разважлівых людзей не можа ні на мінуту дапусціць, што Савецкі Саюз, Польшча і іншыя краіны—удзельніцы Варшаўскага дагавору, якія панеслі такія вялікія ахвяры і страты ў выніку ваеннага нападу гітлераўскай Германіі, маглі б дазволіць знішчыць Германскую Дэмакратычную Рэспубліку, множыць мілітарысцкія і рэваншысцкія сілы Германіі. Кожны рэальна думаючы палітык, які прызнае, што ўз'яднанне Германіі павінна адбыцца мірным шляхам, вымушан прызнаць, што ва ўмовах склаўшагася становішча, калі ўтварыліся дзве германскія дзяржавы з рознымі грамадскімі сістэмамі, адзіна магчымы шлях, які вядзе да ўз'яднання Германіі, — гэта прапануемая Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай і адхіляемая цяперашнім урадам Федэратыўнай Рэспублікі Германіі канфедэрацыя дзвюх германскіх дзяржаў.

Польскі ўрад, падкрэсліў далей У. Гамулка, аказвае поўную падтрымку савецкай прапанове і асабліва зацікаўлен у вырашэнні берлінскага пытання ў адпаведнасці з гэтай прапановай. Польскі ўрад падтрымлівае ідэю канфедэрацыі дзвюх германскіх дзяржаў. Такое вырашэнне германскага пытання прынесла б разрадку становішча ў Еўропе, было б ударам па германскіх мілітарыстах, якія не пераcталі марыць аб рэваншы і аб нашых заходніх землях, азначала б змяншэнне напружанасці паміж дзвюма сусветнымі германскімі сістэмамі — сацыялістычнай і капіталістычнай.

Польскі народ, як і ўсе народы сацыялістычных краін, нічога больш не хоча, акрамя як развіваць сваю краіну, будаваць сваю лепшую сацыялістычную будучыню, жыць у згодзе і міры з усім нямецкім народам і з усімі народамі свету. Але мы таксама добра ведаем, што бяспека польскай граніцы па Одэры і Нейсе, якая з'яўляецца граніцай міру ў Еўропе, залежыць ад бяспекі граніцы па Эльбе, што падзяляе дзве германскія дзяржавы. Любы замах на Германскую Дэмакратычную Рэспубліку быў бы замахам на нашу краіну, на нашы заходнія граніцы, на ўсе сацыялістычныя краіны. Таму мы поўнасцю разумеем нашы абавязкі, якія вынікаюць з Варшаўскага дагавору, таму мы ўмацоўваем адзінства сацыялістычных краін, таму мы ўмацоўваем вузы дружбы і саюза паміж Польшчай і Савецкім Саюзам. На гэты фундамент абапіраецца свабода польскага народа, незалежнасць і суверэнітэт народнай Польшчы.

Салдаты слухалі даклад аб партызанскай дзейнасці

8 снежня г. г. адбылася сустрэча афіцэраў і салдат Беластоцкай часці КБВ з журналістам «Нівы» А. Амільяновічам. А. Амільяновіч расказаў салдатам аб партызанскай барацьбе на Беласточчыне з гітлераўскімі захопнікамі.

З асаблівай цікавасцю салдаты слухалі расказ аб дзейнасці дэсанта «Дальный» і партызанскіх атрадаў: імя К. Каліноўскага, імя Дзяржынскага, імя Пархоменкі і аб дзейнасці камуністычнага падполля горада Беластока.

Шахта «Розбарк» доўгі час адставала ад іншых. Прычынай было тое, што часта змяняўся калектыў рабочых, а пры тым вельмі моцна былі занядбаны падрыхтоўчыя работы.

Цяпер шахта «Розбарк» вылучаецца ў лепшыя. Ад пачатку года поўнасцю выконваецца гадавы план, а ў IV квартале запланавана выдабыць 4.100 тон вугалю звышплана. Рабочыя імкнуцца яшчэ павялічыць колькасць выдабыцця вугалю.

У бліжэйшыя два гады яны атрымаюць 382 жыллёвых кватэр.

Цяпер пры шахце ёсць дзетсад і дзіцячыя яслі, амбулаторыя, аптэка, прыёмная для хворых і два Дамы шахцёра.

На здымку: з візітам у малышоў дзіцячых ясляў.

ЦАФ фота — Секо.

Дырэктывы XII Пленума ЦК ПАРП

Галоўныя задачы партыйнай работы ў вёсцы

XII Пленум ЦК ПАРП вызначыў галоўныя напрамкі партыйнай работы ў вёсцы. Ставячы перад партыйнымі арганізацыямі човыя задачы, неабходна ўлічваць той факт, што карэнным чынам змяніліся абставіны ў вёсцы. Правільная палітычная лінія партыі па сялянскаму пытанню знайшла сярод большасці працоўных вёскі поўную падтрымку. Таму неабходна партыйную работу паставіць на такі ўзровень, каб яшчэ больш павялічыць кіруючую ролю партыі. Без павелічэння кіруючай ролі партыі ў вёсцы немагчыма будзе выканаць план далейшага росту сельскагаспадарчай вытворчасці і сацыялістычнага пераўтварэння вёскі.

Таму перад партыйнымі арганізацыямі ставяцца наступныя задачы:

1. Галоўнай мэтай партыйных арганізацый у вёсках павінна быць перш за ўсё праца над актывізацыяй сялянскіх мас. З гэтай мэтай неабходна, каб кожны член партыі быў актыўным дзеячом. Члены партыі павінны ўдзельнічаць у працы розных форм сельскагаспадарчай кааперацыі, весці барацьбу супраць спекулянцкіх элементаў, абараняць інтарэсы бяднейшай часткі сялян, тармазіць эксплуататарскія тэндэнцыі кулацтва.

2. Каб можна было гэта выканаць, каб можна было правільна кіраваць развіццём сельскай гаспадаркі, неабходна, каб члены партыі актыўна ўдзельнічалі ў працы грамадскіх рад нарадовых. Гэта дазволіць праводзіць у жыццё лінію партыі па сялянскаму пытанню, нейтралізуе ўплыў эксплуататарскіх элементаў, якія часта імкнуцца ў імя сваіх карысных інтарэсаў ператварыць рады нарадовыя ў сродак свайго ўплыву.

3. Партыйныя арганізацыі ў сельскагаспадарчых кааператывах павінны імкнуцца да ўмацавання сваіх калектыўных гаспадарак, да мабілізацыі членаў «спулдзельні» на павелічэнне прадукцыйнасці, павінны выхоўваць дысцыпліну калектыўнай працы.

4. Усе члены партыі, працуючыя ў ПГР-ах, павінны выхоўваць працоўных у духу адказнасці за стан сваёй гаспадаркі, павялічваць прадукцыйнасць працы, змагацца з марнатраўствам, клапаціцца аб дабрабыце працоўных.

5. У гэтай цяжкай працы партыйныя арганізацыі павінны прыцягнуць на свой бок моладзь, а асабліва членаў маладзёжнай арганізацыі ЗМВ. Неабходна аказаць ЗМВ усебаковую дапамогу, пастаянна павялічваць рады гэтай арганізацыі. Партыя ставіць перад сялянамі вялікія задачы далейшага росту сельскагаспадарчай вытворчасці. Яны могуць быць выкананы толькі ў тым выпадку, калі на чале шырокіх сялянскіх мас будуць стаяць партыйныя арганізацыі. Аднак партыйных арганізацый яшчэ малавата. Неабходна пастаянна павялічваць рады партыі ў вёсцы. Пераўтварэнне вёскі з дробнабуржуазнай у сацыялістычную, перавыхаванне сялян — вось тое галоўнае, чым павінны заняцца партыйныя арганізацыі ў вёсцы.

XII Пленум ЦК ПАРП, ставячы гэтыя задачы перад партыйнымі арганізацыямі ў вёсцы, выходзіла з неабходнасці хутчэйшага развіцця сацыялістычнага ладу ў нашай краіне.

Працяг будзе

УЛ. Л.

Фальсіфікацыя выбараў у Францыі

Прыход да ўлады летам гэтага года генерала дэ Голя быў ацэнены сусветнай грамадскай думкай як першы крок на шляху да фашызацыі Францыі. У сучасны момант французская рэакцыя зрабіла другі крок. Фальсіфіцыруючы парламенцкія выбары, яна дасягла паўнаты ўлады. Зразумела, не магло б гэта здарыцца, калі б здраднікі з сацыялістычнай партыі Францыі ў сваёй нянавісці да камуністаў не падтрымалі генерала дэ Голя. Яны не толькі падтрымалі фашысцкія элементы, але пайшлі на змову.

Французская рэакцыя змагла перамагчы толькі таму, што ўвялі ў дзеянне антыдэмакратычны выбарчы закон. На аснове гэтага закона Французская камуністычная партыя, сабраўшая ў першым туры выбараў каля 4-х мільёнаў галасоў, атрымала толькі 10 дэпутацкіх месц (на агульную колькасць 465 дэпутацкіх месц). Але з другога боку, створаны Сустэлем (галаваром ваеннага мецяжу ў Алжыры) «Саюз у абарону новай рэспублікі» (ЮНР), сабраўшы 3,6 мільёна галасоў, атрымаў 188 дэпутацкіх месц. Такім чынам, для выбрання ў парламент аднаго дэпутата - сустэлеўца патрабавалася толькі 25 тысяч выбаршчыкаў, у той час, як для выбрання аднаго дэпутата - камуніста патрабавалася каля 368 тысяч выбаршчыкаў. Вось гэта і называецца буржуазнай дэмакратыяй.

У выніку парламенцкіх выбараў цалкам змяніўся твар французскага парламента. Правыя і крайне правыя будуць адыгрываць у ім галоўную ролю. Дастаткова сказаць, што толькі сустэлеўскі «Саюз у абарону новай рэспублікі» і «Нацыянальны цэнтр незалежных рэспубліканцаў і сялян» (правая партыя, атрымаўшая 120 месц), да якіх прыбавіцца 71 ультракаланізатараў, выбраных у Алжыры, будуць мець звыш 3/4 галасоў. Таму з поўным правам заяўляе «Юманітэ», што «заўтрашняя асамблея — самая рэакцыйная з усіх, якія мелі месца ў Францыі на працягу стагоддзя».

Звяртае на сябе ўвагу і той факт, што ў складзе Нацыянальнага сходу застаецца толькі чвэрць дэпутатаў папярэдняга склікання. Рэакцыя не толькі адхіліла ад парламента многіх камуністаў, але таксама нямала і сацыялістаў. Хаця галавары сацыялістычнай партыі пайшлі на змову з дэголеўцамі, аднак іх ашукалі. Яны атрымалі толькі 40 месц у парламенце (галасавала за іх на 1 мільён выбаршчыкаў менш, чым за камуністаў) хаця абяцалі ім 120 — 150 месц.

Насуперак намаганням рэакцыянераў усіх масцей, у Нацыянальны сход выбраны генеральны сакратар кампартыі Морыс Тарэз. Рад іншых дзеячаў кампартыі, у тым ліку Жак Дзюкло, не выбраны ў выніку таго, што ў другім туры ўсе астатнія партыі, уключаючы сацыялістаў, накіраваліся супраць камуністычных кандыдатаў. Такім чынам, у выніку змовы розных партый у Францыі, да ўлады прыйшлі крайнія рэакцыянеры. Але рэакцыя не задаволілася перамогай у парламенце. Наперадзе яшчэ выбары прэзідэнта рэспублікі, назначаныя на 21 снежня, шырокая адміністратыўная і судовая рэформы, прызваныя прыстасаваць дзяржаўныя органы да патрабаванняў асабістай дыктатуры.

Нарэшце намечаны муніцыпальныя выбары, мэтай якіх таксама з'яўляецца ўзмацненне пазіцыі рэакцыі.

Аднак перамога французскай рэакцыі не адхіліла глыбокай трывогі ў сваіх радах. Усе буржуазныя газеты звяртаюць увагу на той факт, што самай моцнай партыяй у Францыі з'яўляецца камуністычная партыя. Можна было фальсіфіцыраваць выбары, можна было абмежаваць колькасць кандыдатаў — камуністаў у Нацыянальным сходзе да 10, але застаецца фактам, што каля 4 мільёнаў французаў аддалі свае галасы за камуністаў.

Аб такой перамозе не можа і марыць ніводная іншая партыя ў Францыі.

У. ЛЕБЯДЗІНСКІ

БССР да свайго саракагадовага юбілею

НІНА КАМЕНСКАЯ

Будаўніцтва сацыялізма

Аднаўленне народнай гаспадаркі

Беларускі народ ідзе насустрач свайму вялікаму святу — саракавой гадавіне з дня ўтварэння Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Слаўны, сапраўды гераічны шлях, шлях барацьбы і перамог пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі прайшоў беларускі народ за сорак год. Дзякуючы ажыццяўленн мудрай ленінскай нацыянальнай палітыкі, бескарыслівай брацкай дапамозе ўсіх народаў вялікага Савецкага Саюза і, у першую чаргу, вялікага рускага народа, Беларусь ператварылася з адсталай акраіны царскай Расіі ў індустрыяльна - калгасную рэспубліку.

Але гэты поспех прыйшоў не адразу. Многа цяжкасцей і палітычнага і матэрыяльнага парадку прышлося пераадолець беларускаму народу, вырашаючы складаныя і цяжкія задачы пабудовы нябачанага ў гісторыі сацыялістычнага грамадства.

Пасля заканчэння грамадзянскай вайны асноўнай задачай сацыялістычнага будаўніцтва было аднаўленне народнай гаспадаркі Беларусі, разбуранай дзвюма войнамі, да даваеннага ўзроўню. Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, рашуча змагаючыся супроць усялякага роду апартуністычных і рэвізіянісцкіх скажэнняў лініі партыі, пераадольваючы гаспадарчыя цяжкасці, рабочыя і сяляне паспяхова справіліся з гэтай задачай.

Беларуская ССР ужо ў аднаўленчы перыяд (1921 — 1925 г. г.) дасягнула значных поспехаў у развіцці народнай гаспадаркі і культуры рэспублікі. Многія разбураныя прадпрыемствы былі не толькі адноўлены, але і рэканструяваны. У гэтыя гады пачалося будаўніцтва новых прадпрыемстваў. У 1925 — 1926 г. г. валавая прадукцыя цэнзавай прамысловасці БССР перавысіла ўзровень 1913 года на 28,5 прац. Доля сацыялістычнага сектара ў буйнай прамысловасці БССР склала ўжо 96,8 прац.

Аднавілася і сельская гаспадарка рэспублікі. Да 1926 года пасяўная плошча па ўсіх відах сельскагаспадарчых культур перавысіла даваенны ўзровень.

Індустрыялізацыя краіны

Аднак да канца аднаўленчага перыяду прадукцыя сельскай гаспадаркі. БССР усё яшчэ перавышала прадукцыю прамысловасці, і Беларусь заставалася аграрнай рэспублікай. Далейшае ўмацаванне і развіццё гаспадаркі Савецкай Беларусі, як і ўсяго Савецкага Саюза, магла забяспечыць толькі буйная сацыялістычная прамысловасць, і савецкі народ актыўна ўключыўся ў барацьбу за ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XIV З'езду ВКП(б) (1925 г.) аб сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны.

Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, пераадольваючы пакінутую царызмам і капіталізмам тэхніка - эканамічную адсталасць, сваёй самаадданай працай беларускі народ стварыў у рэспубліцы развітую сацыялістычную прамысловасць.

За гады даваенных пяцігодак былі створаны на базе перадавой тэхнікі энергетычная, паліўная, машынабудаўнічая і іншыя важнейшыя галіны сацыялістычнай прамысловасці. Былі пабудаваны сотні новых буйных прадпрыемстваў, у тым ліку «Гомсельмаш», Бабруйскі і Гомельскі дрэваапрацоўчыя камбінаты, Аршанскі ільнокамбінат, Магілёўская фабрыка штучнага валакна, Белгрэс імя Сталіна, Крычаўскі цэментны завод, Гомельскі шклозавод і многія іншыя. Многія іншыя прадпрыемствы былі карэнным чынам рэканструяваны. Да 1940 года энергетычная база Беларусі моцна ўзрасла. Магутнасць электрастанцый усходніх абласцей БССР ўзрасла ў параўнанні з 1913 годам больш чым у 20 разоў, а здабыча торфу — амаль у 180 разоў. Значнае развіццё атрымалі прамысловасць будаўнічых матэрыялаў і хімічная прамысловасць.

У ходзе індустрыялізацыі Беларусі значна павялічылася колькасць рабочых, вырасла іх палітычная актыўнасць і культурна - тэхнічны ўзровень.

Па закліку Камуністычнай партыі на прадпрыемствах і будовах разгарнулася масавае сацыялістычнае спаборніцтва за павышэнне прадукцыйнасці працы, рэжым эканоміі, за выкананне і перавыкананне дзяржаўных планаў развіцця народнай гаспадаркі. З кожным годам багацела рэспубліка і ўсё больш і больш сродкаў магла ўкладваць у капітальнае будаўніцтва. У 1938 годзе капіталаўкладанні ў народную гаспадарку БССР склалі 592,4 млн. рублёў (у цэнах на першае ліпеня 1955 года), у 1939 годзе 708,1 млн. рублёў, у 1940 годзе — 1225,7 млн. рублёў і за першую палову 1941 года — 718,1 млн. рублёў. Толькі за 3,5 гады трэцяй пяцігодкі ў народную гаспадарку Беларусі было ўкладзена 3244,3 млн. рублёў.

Брацкія савецкія рэспублікі аказалі ўсебаковую дапамогу ў развіцці эканомікі і культуры Беларускай ССР. З РСФС. Украіны і іншых савецкіх рэспублік у Беларусь накіроўвалася розная прадукцыя: каляровыя металы, бавоўна, кудзеля, каменны вугаль, бензін і інш. Работнікі інжынерна тэхнічнай працы і перадавікі прамысловых прадпрыемстваў Масквы, Ленінграда і іншых прамысловых цэнтраў савецкай краіны дапамагалі рабочым Беларусі асвойваць новыя метады працы, асвойваць новыя тэхналагічныя працэсы, новую тэхніку, і тым самым дабіцца паляпшэння дзейнасці прадпрыемстваў рэспублікі.

У выніку брацкай дапамогі савецкіх народаў, бацькоўскіх клопатаў партыі і ўрада аб развіцці эканомікі Беларусі, самаадданай працы беларускага народа, прамысловасць рэспублікі развівалася хуткімі тэмпамі. У 1940 годзе яна выпусціла прадукцыю амаль на два з паловай мільярды рублёў, перавысіўшы даваенны ўзровень больш чым у 20 разоў. Рабочы клас Беларусі разам з рабочым класам усяго Савецкага Саюза паказаў, што ён здольны не толькі разбурыць стары, эксплуататарскі лад, але, узяўшы ўладу ў свае рукі, паспяхова будаваць у саюзе з сялянствам новае, сацыялістычнае грамадства.

Сацыялістычныя пераўтварэнні ў сельскай гаспадарцы

Поспехі індустрыялізацыі краіны далі магчымасць партыі паставіць на парадак дня пытанне аб сацыялістычным пераўтварэнні сельскай гаспадаркі. Яна кіравалася пры гэтым ленінскім кааператыўным планам, яго вучэннем аб тым, што толькі ў калектыўным вядзенні гаспадаркі ратунак селяніна ад кулацкай кабалы.

Сацыялістычнае пераўтварэнне ў беларускай вёсцы, як і ў сельскай гаспадарцы ўсяго Савецкага Саюза, ажыццёўлена шляхам кааперыравання аднаасобных сялянскіх гаспадарак і стварэння саўгасаў. Да канца 1934 года ў БССР налічвалася 10,923 калгасы, якія аб'ядноўвалі 72,6 прац. сялянскіх гаспадарак. Гэта азначала, што ў Беларусі, як і ва ўсёй савецкай краіне, калгасны лад перамог канчаткова. Адбыўся карэнны пераварот у векавым эканамічным укладзе, у быту, у свядомасці мільённых мас сялянства. Камуністычная партыя, абапіраючыся на падтрымку шырокіх мас працоўнага сялянства, пераадолела ўсе цяжкасці звязаныя з калектывізацыяй. Беларусь ператварылася ў рэспубліку буйнай сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Рост культурнага узроўню народа

Рост прамысловасці і сацыялістычнай сельскай гаспадаркі забяспечыў няспынны ўздым нацыянальнага прыбытку ў савецкай краіне, дазволіў з года ў год паляпшаць матэрыяльна - бытавое становішча працоўных. Дастаткова сказаць, што толькі з 1937 да 1940 года дзяржаўныя асігнаванні на асвету, на ахову здароўя, жыллёвае будаўніцтва і дабраўпарадкаванне гарадоў і сёл, на культурна - асветную работу ўзраслі ў БССР больш чым у два разы. Расла заработная плата з кожным годам, павялічваліся прыбыткі калгаснікаў, зніжаліся цэны на прадукты і тавары народнага спажывання, расла вытворчасць гэтых тавараў. Так у 1940 годзе тэкстыльная прамысловасць БССР дала прадукцыю ў 37 разоў, мэблявая — у 420, скураная — ў 10, абутковая — у 76 разоў больш чым у 1913 годзе.

На аснове росту і ўмацавання сацыялістычнай эканомікі бурна развівалася культура беларускага народа, нацыянальная па форме і сацыялістычная па зместу. Аб няспынным развіцці культуры беларускага народа ў даваенныя гады сведчыць рост з года ў год ліку школ і вучняў у іх, увядзенне ўсеагульнай пачатковай адукацыі, рост колькасці выпускаемых вышэйшымі навучальнымі установамі БССР спецыялістаў, бурнае развіццё тэатральнага, музычнага і выяўленчага мастацтва, росквіт народнай творчасці і г. д.

Перамога сацыялізма

Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі беларускі народ сваёй самаадданай працай пабудаваў сабе ўжо напярэдадні вайны радаснае і шчаслівае жыццё, ва ўсю шырыню разгарнуў творчыя сілы ў барацьбе за ажыццяўленне намечанай Камуністычнай партыяй сусветна - гістарычнай задачы — заканчэнне будаўніцтва сацыялістычнага грамадства і ажыццяўленне паступовага пераходу ад сацыялізма да камунізма.

У ходзе барацьбы за перамогу сацыялізма ў Беларускай СССР, як і ва ўсёй савецкай краіне, былі ліквідаваны ўсе эксплуататарскія класы і знішчаны прычыны, якія вялі за сабою падзел грамадства на класы эксплуататараў і эксплуатыруемых. Склалася маральна - палітычнае адзінства беларускага народа. Ва ўмовах перадавога савецкага дзяржаўнага і грамадскага ладу расцвіла беларуская нацыя — роўная сярод роўных нацый у брацкім супрацоўніцтве народаў вялікага Савецкага Саюза.

Перамога сацыялізма ў эканоміцы Савецкага Саюза і змены ў класавай структуры грамадства былі заканадаўча замацаваны ў новай Канстытуцыі СССР, самай дэмакратычнай у свеце, прынятай VIII Надзвычайным З'ездам Саветаў 5 снежня 1936 года. На аснове Канстытуцыі СССР была прынята ў 1937 годзе новая Канстытуцыя БССР. Яна заканадаўча замацавала факт перамогі сацыялізма ў Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы.

Сацыялістычнае будаўніцтва ў Беларусі, як і ва ўсёй Савецкай краіне, разгортвалася ў абставінах вялікага супраціўлення знешніх і ўнутраных рэакцыйных сіл — трацкістаў, правых капітулянтаў, буржуазных нацыяналістаў і іншых ворагаў сацыялізма, якія выступалі супроць генеральнай лініі партыі, сеялі няверу ў магчымасць перамогі сацыялізма ў краіне і па сутнасці спрабавалі звярнуць партыю і краіну з ленінскага шляху на шлях ліквідацыі заваёў пралетарскай рэвалюцыі, на шлях рэстаўрацыі капіталізма. Камуністычная партыя пад кіраўніцтвам Цэнтральнага Камітэта на чале з У. І. Леніным, а пасля яго смерці — І. В. Сталіным разбіла ўсе антыпартыйныя групіроўкі, ператварыла свае шарэнгі ў вялікую маналітную сілу, падняла мільённыя масы працоўных на барацьбу за пераадольванне ўсіх цяжкасцей і перашкод на шляху сацыялістычнага будаўніцтва, на барацьбу за паляпшэнне жыцця савецкіх людзей, клопаты аб дабрабыце якіх з'яўляюцца асновай усёй яе дзейнасці.

Віцебск. Плошча Свабоды. У цэнтры — будынак ратушы (цяпер музей), пабудаваны ў XVII стагоддзі.
Фота — А. Т.

А. АМІЛЬЯНОВІЧ

КАЛІНОЎШЧЫКІ

11)

Ноччу, пасля сутычкі, партызаны разышліся па сувязных за амуніцыяй і харчамі. Ад усходу што пэўны час пралятаці эскадрыллі савецкіх бамбардзіроўшчыкаў. Дзесьці на гарызонце відаць былі смугі супрацьпаветраных снарадаў нямецкай авіяартылерыі. Раптам на небе з'явіўся клуб агню, які расцягнуўся доўгай істужкай і падаў да зямлі. Быў гэта збіты нямецкім начным знішчальнікам савецкі бамбардзіроўшчык. Партызаны бачылі ўсё гэта. Лётчыкі, напэўна, недзе непадалёку спусціліся на парашутах. Карпюк загадаў адшукаць іх.

——

Сувязны з вёскі Езафова Іван Іванюк паведаміў, што ў яго быў савецкі лётчык - капітан, які шукае кантакту з партызанскім атрадам. Неадкладна ў гэтыя аколіцы накіраваўся з патрулём Яроцкі. Хутка адшукалі лётчыка. Быў гэта камандзір эскадрыллі. У атрадзе савецкі афіцэр расказаў, што ў самалёце было іх чацвёра. Аднаго немцы забілі, а трое выскачылі на парашутах. Загубіліся.

Узброіўшы лётчыка, Карпюк загадаў адвесці яго ў штаб брыгады. Двое іншых лётчыкаў, якія апусціліся на парашутах, таксама ўратаваліся. Хаваліся па гаспадарах у вёсках каля Гарадка. Адзін з іх да прыходу савецкіх войск знаходзіўся ў Дзернякове, а другі — у вёсцы Вейкі.

Чым бліжэй быў фронт, тым больш паяўлялася ўсюды нямецкага войска. Па шасэйных дарогах ехалі калоны машын, танкаў і гармат. Па вёсках размяшчаліся моцныя гарнізоны, будавалі ўмацаванні. Штораз цяжэй было даставаць харчы для атрада. Настаў час падумаць аб забеспячэнні прадуктамі на перыяд пераходу фронта цераз аколіцу. Тады партызаны маглі быць зусім адрэзанымі ад вёсак. Карпюк загадаў забіраць перад немцамі ў лес кантыгенты. Правізіяй атрада заняўся Дзімітр Карповіч.

Сувязныя з вёскі Скрабляі паведамілі, што з іх аколіцы акупанты сабралі вялікі кантыгент харчоў.

Тры тысячы яек, масла, смятану. На другі дзень увесь кантыгент мелі даставіць у Гарадок і Галынку. Карповіч з чатырма партызанамі пайшоў у вёску Скрабляі. Па двух партызаны заселі ў адным і другім канцы вёскі. Праз пэўны час на вясковай вуліцы паказалася фурманка, якая адвозіла кантыгент у Галынку. Карповіч затрымаў яе і загадаў гаспадару везці харчы ў лес. У адным месцы ўсё гэта выгрузілі, Карповіч выдаў квіток ад імя партызанскага атрада імя Кастуся Каліноўскага і сказаў, каб гэты квіток завёз немцам у Галынку. Падобная сцэна адбылася ў другім канцы вёскі.

У адзін прыгожы ліпеньскі дзень на палянцы сабраўся ўвесь атрад імя Кастуся Каліноўскага.

— Ну, што ж, таварышы — звярнуўся да партызанаў Карпюк. — Давайце прысядзем, ды пагаворым аб нашых справах. Яшчэ нядоўга нам засталося быць разам.

Партызаны прыселі.

— З кожным днём, — пачаў размову Карпюк, — фронт набліжаецца да нас. Лічу, што праз некалькі тыдняў Савецкая Армія прыдзе і да нас. Будзем свабоднымі. Дык давайце ж пагаворым аб новым жыцці.

На палянцы ўзняўся гоман. Усе хацелі гаварыць. Адзін цераз другога распытвалі аб магчымасцях паступлення ў рады Савецкай Арміі, як пасля вайны будзе ўладжаны свет і г. д. Карпюк і камісар атрада як маглі, так адказвалі.

Пасля «палітычных» размоў пачаліся асабістыя ўспаміны.

Сонца ўжо хавалася за верхавінамі дрэў.

— Дык што ж, таварыш камандзір? — звярнуўся да Карпюка стары партызан Буслоў, якога ў атрадзе звалі «спеваком». Можа цяпер заспяваем, што?

—Давайце, давайце, — азваліся шматлікія галасы. Нашы пасты стаяць далёка, нанач немцы не ідуць у лес.

Карпюк кіўнуў галавою ў знак дазволу. Буслоў прыгожым голасам заспяваў:

На опушке леса старый дуб стоит,
А под этим дубом партизан лежит...

Да Буслова падсунуўся другі спявак, Іван Балзюкоў, і падхапіў песню. Пачала спяваць Люба, Яроцкі і амаль усе партызаны. Песня разносілася далёка па лесе.

За гэтай песняй пайшлі другія песні.

(Працяг на стар. 6)

Піліп Пестрак

Голас рэвалюцыйнага Беластока

(Урывак з «Сустрэнемся на барыкадах»)

Першая і асноўная калона рабочых выл́ілася, вырасла аднекуль з гарадскіх нетраў і ішла без шапак. Нават жанчыны апусцілі хусткі на шыі. Над натоўпам разваявалася чатыры сцягі. На першым сцягу, які неслі на двух дрэўках, амаль на ўсю шырыню калоны на чырвоным палотнішчы бялелі вялікія літары: «Прэч крывавыя рукі ад СССР!», «Сарваць прадажніцкі саюз з фашысцкай Германіяй!» На другім — «Свабоду вязню нямецкага фашызма таварышу Тэльману — праваднру нямецкага пралетарыята! Патрабуем вызвалення палітзняволеных з турмаў! Далоў белы тэрор!» На трэцім — «Барацьба за павышэнне зарплаты — да перамогі! Прэч з фашысцкай рацыяналізацыяй працы, якая выціскае апошнія сокі з нашых жыл!», «Хлеба і працы беспрацоўным!» Пікеты выпускалі з брам новыя калоны, якія ўзмахамі шапак, рук, сціснутых у кулакі, віталі дэманстрантаў. «Няхай жыве забастоўка!» «Няхай жыве салідарнасць працоўных!» — і ўліваліся ў магутную калону, павялічвалі яе, рабілі даўжэйшай і гусцейшай.

Калона расла ў даўжыню, калыхалася хвалямі, імкнула размеранай ступою, стрымана, магутна — наперад і наперад. Чырвоныя павязкі ў пікетчыкаў мільгалі ўздоўж калон па баках. З аднаго двара вышлі са сцягамі людзі ў шэрых куртках, вышлі сяляне. Іх сустрэлі не толькі воклічамі, але і воплескамі. Сяляне неслі на сваіх сцягах: «Прэч разбойніцкія рукі ад СССР — бацькаўшчыны працоўных! Няхай жыве антыфашысцкі народны фронт! Прэч асаднікаў — каланізатараў з Заходняй Беларусі! Прэч з фашысцкай зямельнай камасацыяй. Зямля сялянам без выкупу! Хлеба і працы!»

Паліцыянты, убачыўшы здалёк набліжэнне калоны, уцякалі на падворкі. Гандляры замыкалі свае магазіны і апускалі жалезныя аканіцы на вокны. Панічны стук дзвярэй, як пераклічка, паплыў па вуліцы — бах бах, бах...

Вось ужо ўскраіна і ваенныя казармы. Вартавыя стаяць пры браме, і выходзяць на вуліцу чалавек дваццаць салдат, пастроеных у чацвёркі. Рабочыя клічуць іх, асабліва жанчыны: «Хадзем з намі! Далучайцеся!» Вартавыя кінулі вінтоўкі і далучыліся да паходу. Тое самае зрабілі і тыя дваццаць, што выходзілі з казарменнага двара. Сярод рабочых нават пракацілася «ура». У той жа момант чыесьці рукі закрылі казарменную браму на замок. Але калона плыве і плыве міма брамы, і лозунгі адзін за другім ляцяць за цагляную сцяну казармаў.

І адтуль, насустрач лозунгам, вылецелі шызакрылыя галубы, а ўслед за імі ўзвіліся чырвоныя стужкі з лозунгамі салідарнасці салдат з рабочым класам — стужкі, прывязаныя да птушыных лапак. Тады магутна загучэла песня, традыцыйная песня польскага пралетарыята. Яна лілася, як баявая пераклічка, з аднаго канца калоны ў далёкі яе другі канец, гучэла, як баявы заклік - наказ:

Рыцары працы, рыцары духа,
Сёння да бою нам час настаў, —
На барыкады! Пабудкі слухай!
Пабудка грае: «Паўстань, паўстань!»

І пасля паплыла бясконцай хваляй, як перазвон пабудкі:

Молат у далонь,
Бі, куй бронь,
Пырсне сталь
Чырвонай іскрай ўдаль!
Жар іскраў тых
Гарыць ў грудзях маіх —
Брат, паўстань,
Агнём палае рань!
Агнём палае рань,
Палае рань!

Ішлі, ужо надзеўшы шапкі, ішлі самкнутай калонай, чалавек пры чалавеку. Не ішлі, а плылі адзінай магутнай плынню, узняўшы галовы — натхнёныя, суровыя, асветленыя чырванню сцягоў.

Леніну слава! І Марксу слава!
Прэч буржуазію! Народу чэсць!
Хай да шарэнгаў кожны з нас стане,
Каб іх навуку ўсюды несць!

Молат у далонь,
Бі, куй бронь...

Калона, як шумны паток, павярнула налева і тут, на павароце, нейкая жанчына, у цёглай вязанай хустцы і ў кажушку, вышытым на грудзях, штурхнула пад локаць Андрэя. Ён глянуў і хацеў нават спыніцца. Яна ці не яна? Той самы нос і цёмныя бровы над гарачымі вачыма. Але здзіўляе гэты сялянскі кажушок, вышыты на грудзях. Адкуль ён можа быць у яе ды яшчэ тут? Не, гэта не яна. Толькі так здалося. Вось яна хоча ўжо аддаліцца ў плыні людскога патоку. Андрэй імкнецца за ёю. Наблізіўся, зірнуў асцярожна ў твар. Відаць, асцярожнасць была задоўгая, бо жанчына бліснула ўсмешкай так раптоўна, н[illegible]зявана, што Андрэй, нічога не кажучы, падхапіў яе пад руку.

— Андрэй... — прашаптала яна.

А ён у адказ:

— Мы сапраўды сустрэліся на барыкадах. — Далучыліся да песні, ішлі зноў разам, крок у крок, нага ў нагу.

Зараз павінна ўліцца ў паток калона лесапільшчыкаў, а пасля тут, на прасторы ўскраіны,

адкрыецца мітынг. Вацлаў Санкоўскі прабіраецца паўз край калоны назад. Правярае пікеты. Ён іх начальнік. Кожнаму нешта скажа і імчыць далей. А ў людской масе пранырліва ўвіхаюцца нейкія ягамосці і нашэптваюць:

— Настойвайце на арбітражы... Не завастраць...

І імчацца далей. Ян Куркоўскі назваў бы іх бавэлкамі. Гэта агенты ППС шныраць паміж рабочымі, расхаладжваюць баявы запал.

Ян Куркоўскі ідзе дзесьці наперадзе пад першым сцягам, разам з пярэдняй баявой дружынай, на чале якой крочыць Станіслаў Барвіна, яе камандзір.

Калона лесапільшчыкаў ужо ішла насустрач з двума сцягамі. Але наперарэз абодвум калонам вынырнула машына, як быццам з-за гары. Адкуль яна ўзялася? Вось імчыць. Хто каму заступіць дарогу? Машына параўнялася з калонай, прыцішыла ход і павярнула насустрач, каб праехаць уздоўж калоны. Станіслаў Барвіна пазнаў таго, хто ехаў у машыне і крыкнуў: «Высакінскі...» Крыкі ўзарваліся як бура: «Кат! Кат!», і камяні градам паляцелі ў вокны. Яны трэснулі, зазвінелі, скронь Высакінскага, кіраўніка дэфензівы, аблілася крывёй. Шафёр раптоўна крутнуў абаранкам руля, і машына падалася ў завулачак. А па ёй забразгалі камяні. Заўважыў Барвіна і другога, хто сядзеў у машыне побач з катам Высакінскім, — пана Чарапіцкага. Яго б у рукі цяпер. Але, можа, яшчэ надыйдзе тая хвіліна?

Тым часам надышла другая падзея. Схаваны за вуглом атрад коннай паліцыі з шаблямі нагола галопам наляцеў на галаву калоны, на баявую дружыну. Зрабілася маленькае замяшанне. Дружына на міг нібы прысела і зараз-жа выпрасталася. Людзі вырывалі камяні з бруку і кідалі ў паліцыю, якая хацела адарваць галаву калоны і ўжо ўрэзалася ў натоўп, б'ючы людзей плазамі клінкоў. Раздаўся голас Барвіны: «Паліцыю з коней!» Барвіна ўчапіўся за павадкі аброці афіцэрскага каня, камандзіра паліцэйскага атрада. Афіцэр намагаўся ўздыбіць каня, але гэта ніяк не ўдавалася. Конь падскокваў і тут жа апускаўся на капыты пад рукою Барвіны. Афіцэр ніяк не мог дастаць клінком сваёй шаблі вёрткага Барвіну. Дружыннікі ўжо сцягвалі некалькі паліцыянтаў з коней, а ўся маса раўла, і кідала камяні за камянямі ў паліцэйскіх ваякаў.

— Адабраць сцягі! — верашчэў афіцэр, ніяк не могучы пагнаць свайго каня, якога трымаў Барвіна, як клешчамі. Тым часам ззаду падбег да афіцэра малады, танклявы чалавек, вырваў нагу афіцэра з стрэмя і пацягнуў. Афіцэр крутнуўся назад, каб аглянуцца, шарахнуў шабляй па галаве дэманстранту і разам з ім зваліўся на зямлю. Натоўп рушыў на коннікаў. Пачуліся стрэлы... у сцягі, але гэта было апошняе, што зрабілі паліцыянты. Конная атака была адбіта. Паліцыянты, хто быў яшчэ на кані, паімчаліся прэч, а за імі ўслед пабеглі пешыя, якія былі сцягнутыя з коней.

Стары Ян Куркоўскі рваў камяні з бруку, крычаў:

«Шчыльней, шчыльней да атакі!» Калі ж паліцыя пабегла, ён палыпоў да маладога хлопца, які ляжаў, здаецца, нежывы з акрываўленай галавой. Разам з ім нахілілася яшчэ некалькі рабочых, у тым ліку і Ганорка, дачка Яна. Паднялі, убачылі, што ён быццам нетутэйшы. Саматканая шэрая куртка на ім і на круглым схуднелым твары нос, як люлечка.

— Вясковы хлопец, — сказаў Ян, — Ганорка, нясіце яго да сябе, а сам думаў: «Ну, чыста, як у 1905 годзе».

Вацлаў Санкоўскі лётаў, як шалёны, упарадкоўваў пікеты, крычаў, што паход будзе прадаўжацца. Побач з Станіславам Барвінам ішла Марыля і дамагалася, каб ён зняў куртку, бо яна на правым плячы была рассечана.

Відаць вастрыё клінка дакранулася да цела, бо кроў дробнымі крапелькамі капала з рукі. Урэшце, Барвіна зняў куртку, перадаў на хаду Марылі, а потым разарваў рукаў. Рана была нязначная. Выходзіць з радоў не патрэбна. Пара стужак з сарочкі сціснулі рану, і Барвіна, апрануўшыся, пайшоў.

Андрэй з Надзяй дабраліся да папярэдняй калоны, таксама вырывалі камяні з бруку і кідалі. Хоць яны не мелі спецыяльных заданняў, але, калі пачуліся стрэлы і дзе хто хацеў разбягацца, супакойвалі, заклікалі заставацца, не рабіць панікі. Кідаліся то да адных, то да другіх са словамі: «Таварышы, трымайцеся, нас многа!»

Лесапільшчыкі ўжо ўліліся ў агульныя калоны. Паліцэйскія коннікі, каб адпомсціць, аб'ездам зноў атакавалі апошнюю калону, але там сустрэлі таксама адпор. Усё ж-такі адарвалі чатырнаццаць чалавек і пагналі перад сабою.

Па пікетах, як па ланцугу вестка дайшла аж да галоўнай калоны, да забастовачнага камітэта.

Тады адкрыўся мітынг. Пікеты павялі заднія калоны за сабою, каб усім былі чутны словы прамоўцаў.

На ўзгорку, на скрыню ўзлез стары Ян Куркоўскі і скінуў кепку. Стаяў некаторы час, як манумент на п'едэстале, паглядаў навокал, а потым пачаў:

— Наша дарога не ружамі ўслана, дарагія таварышы, дарагія працаўнікі станкоў! Хто так думае, той яшчэ рабочага поту добра не нанюхаўся, у таго яшчэ малако на губах. Жыццё рабочага класа — гэта пастаянная барацьба за хлеб, за працу, за сацыялізм.

Сціхла людское мора. А стары Ян паварочваўся тварам то ў адзін бок, то ў другі, працягваў руку наперад.

— Гэтыя чорныя салдафоны ў гузіках, каб такіх маткі больш не нараджалі, хацелі сягоння ў крыві патапіць наш голас, хацелі выслужыцца перад сваімі дармаедамі. Дарма! Яны далей сваіх смаркатых насоў не бачаць. Ці ж можна знішчыць рабочы клас?! Га?! Ім

(Працяг на стар. 6)

КАРТУЗ

Быў жнівень 1939 года. Сонца залівала зямлю асляпляюча яркімі праменнямі.

У вароты канцэнтрацыйнага лагера ўваходзілі арыштаваныя камуністы — Уладзімір Харкевіч з Міхноўкі, Кучко са Старога Бярозава, Фёдар Чарняўскі з Орлі, Павел Валказыцкі з Белавежы, Дубовіч з Беластока, Кадлубоўскі з Бельска, Васілеўскі з Дабраволі, Юльян Трахімчук з Меляшкоў.

Цёмныя панурыя казематы 6-метравай шырыні і 12-метравай даўжыні. Вокны замаляваныя і закратаваныя, падлога бетонная, Нары з дошак сталі ў два рады. У гэты пакойчык сагналі 30 асоб арыштаваных. Паліцыянты паставілі ўсіх у рады і растлумачылі: «Па камандзе «сюп» усе, як адзін, павінны кінуцца на нары і спаць на адным баку». Па загаду ўсе раздзеліся. Раптам:

— Гатова? Сюп!

30 асоб рынула на нары. Палова з іх не магла змясціцца. Падалі адны на другіх. Тады паліцыянты ў вайсковых ботах ўлазілі на арыштаваных і ўтаптвалі іх.

Бетонная падлога хутка праглынала цяпло. Холад, як вострая піка, балюча калоў цела. Людзі млелі ад холаду. Здавалася ім, што гэтай ночы не перажывуць.

* * *

Парадак дня ў Картузскай Бярозе быў перапоўнены новымі, балючымі трэціраваннямі.

У шэсць гадзін аб'яўлялі пад'ём. Усяго 10 мінут часу было вызначана на тое, каб адзецца, памыць падлогу і зрабіць, што каму патрэбна. На фізіялагічныя патрэбы было вызначана 5 мінут. За той час трэба было прайсці некалькі дзесяткаў метраў дарогі да ўборнай, дзе была толькі адна ракавіна, зрабіць патрэбу і вярнуцца назад.

Людзі не вытрымлівалі, спускалі мачу і кал на падлогу.

Ванда

Цэнтральны Камітэт камсамола Польшчы выклікаў мяне з Беластока ў Варшаву для справаздачы якраз напярэдадні першамайскіх дзён. У сувязі з масавымі арыштамі ў гарадах Заходняй Беларусі мне прапанавалі правесці Першае мая ў Варшаве. І вось з моманту дэманстрацыі мінула больш двух месяцаў, але баявыя рэвалюцыйныя песні «На барыкады», «Чырвоны штандар» усё яшчэ гучаць у маіх вушах.

У маім уяўленні ажылі шумныя, па веснавому стракатыя вуліцы Варшавы. І з гэтага шумнага, стракатага натоўпу выдзяляецца ўнушальная калона рабочых дэманстрантаў. Узяўшыся пад рукі, з моцна сціснутымі кулакамі дэманстранты маршыруюць пасярэдзіне вуліцы. Над калонай лунаюць чырвоныя сцягі. Паліцыя шалее, але не можа затрымаць і разагнаць дэманстрацыю. Магутным поступам дэманстранты крочаць пад гучныя прывітанні гараджан. Але вось азвярэлыя паліцэйскія накіроўваюць супраць дэманстрантаў брандспойты пажарных машын, кідаюць слёзатачывыя бомбы. Дэманстранты разбягаюцца, каб зноў сабрацца ў другім месцы, на другой вуліцы.

На імгненне я заплюшчыў вочы, але першамайскія падзеі, як на кінаэкране, праходзілі ў маёй свядомасці. Цяпер словы Глебава мацней краналі маё сэрца, глыбей пранікалі ва ўсе куткі маёй душы. Сіла яго слоў была для мяне яшчэ больш адчувальнай і таму, што ён гаварыў аб падзеях, да якіх я сам меў непасрэдныя адносіны. Ён гаварыў аб гераічных баях лесарубаў і возчыкаў у Белавежскай пушчы, аб забастоўках, дэманстрацыях, масоўках рабочых, сялян, моладзі Заходняй Беларусі, аб іх патрабаванні адкрыць школы на роднай мове.

Стук у дзверы перапыніў нашу размову. Увайшла сувязная сакратарыята Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі Зося. Па яе выгляду можна было зразумець, што прынесла яна несуцяшальныя навіны. Смутак, абурэнне і адчай адбіваліся на яе твары, з вачэй, здавалася, вось - вось прыснуць слёзы.

— Зося, ты хворая ці дрэнна сябе адчуваеш? — асцярожна запытаўся Глебаў.

— Не, горш чым хворая. Горш чым агідна адчуваю сябе, — адказала Зося. — Скажыце, як доўга яшчэ будзе так? — пераводзячы праніклівы позірк з Глебава на мяне, працягвала яна.

— Што? Аб чым ты, Зося, гаворыш? — здзіўлена спытаў Глебаў.

— А аб тым, што ў Навагрудчыне і Слонімшчыне масавыя арышты і правакатар Стральчук пераехаў ужо ў Беласток і там распачаў сваю брудную справу, — з адчаем адказала Зося.

— У Беластоку, Зося, ён не страшны. Хіба толькі паспрабуе выдаваць людзей у Бельскім раёне, там, дзе ўступаў у арганізацыю, — пачаў супакойваць яе Глебаў.

Р. Залашанская («Ванда») — член ЦК КСМЗБ, сакратар Беластоцкага акругкома камсамола.

— Навошта яму ехаць у Бельск, калі на вуліцы Беластока ён аддаў у рукі паліцыі Ванду, сакратара акруговага камітэта камсамола, — з абурэннем сказала Зося.

Ад гэтых яе слоў хмурны цень болю і абурэння лёг на твар Глебава. Ныючы боль сціснуў маё сэрца, перацінаў маё горла. Я міжвольна памкнуўся да акна. Але не вабіла мяне ўжо шумная вуліца, стала змрочным варшаўскае неба. Усяго толькі два дні таму назад я гутарыў з Вандай у Беластоку, інструктаваў яе па рабоце. Ванда — маладая прыгожая дзяўчына, член Цэнтральнага Камітэта камсамола Заходняй Беларусі. Зараз ёй споўнілася толькі дваццаць тры гады. Чацвёртую частку свайго жыцця яна прасядзела ў фашысцкіх турмах. Як мог прасачыць яе правакатар Стральчук? — губляўся я ў здагадках і меркаваннях. Глебаў таксама, відаць, думаў аб гэтым, нервова ходзячы па пакоі.

— Не, вы ўявіце сабе, які нягоднік гэты Стральчук, — парушыла маўчанне Зося і пачала расказваць аб трагічных абставінах. Ванда ішла з пасяджэння акруговага камітэта камсамола па вуліцы Сянкевіча ў Беластоку. Тут яе сустрэў Стральчук у суправаджэнні двух шпікаў. «Ванда, добры дзень!» — сказаў ён. На вуліцы было многа публікі. Ванда не разгубілася, плюнула і пайшла далей. Яна ўжо заўважыла, што Стральчук не адзін, і таму хацела скрыцца. Але паліцэйскія псы не адставалі ад яе ні на крок. Каб не згубіць Ванду, правакатар кінуўся бегчы і спыніў яе. А Ванда — малайчына. Яна накінулася на Стральчука, пачала яго біць і пляваць яму ў вочы.

Я добра ведаў Ванду, высока цаніў яе мужнасць і вытрымку падпольшчыцы, паважаў як дзяўчыну, таварыша, друга.

Прыгадаліся мне яшчэ раз напружаныя дні забастоўкі тэкстыльшчыкаў у Беластоку, баявыя выступленні моладзі ў Вільна, душой якіх была Ванда. Успаміналася яе работа на Слонімшчыне па арганізацыі моладзі, дзяцей на барацьбу за школу на роднай беларускай мове. Тады там Стральчук працаваў у акруговым камітэце камсамола. І цяпер я ўявіў сабе Ванду за астрожнымі кратамі. Два дні таму назад бачыў яе і хто ведае, ці сустрэну яшчэ калі - небудзь у жыцці. Мілая, слаўная дзяўчына - камсамолка! Мацуйся ў паліцэйскіх засценках...

СЯРГЕЙ АНІСАЎ

УЛАДЗІСЛАЎ БРАНЕЎСКІ

МАГНІТАГОРСК АБО РАЗМОВА З ЯНАМ

Карцар нумар трынаццаць. З Янам
Разам селі, марым аб свабодзе.
Дні са тры... кінулі зрана
І трымаюць — сядзі ды годзе.
На падлозе заснуць ёсць шанцы.
Супу далі — пёс ашалее.
Ян надзеў дыялектыкі панцыр,
А мяне — паэзія грэе.
Бруд, смурод, цяжкае хрыпенне..
Не заўсёды жыццё прыгожа.
Хтось накрэсліў вуглём на сценах:
«Справа пекараў пераможа».
Напляваць мне — ці-ж гэта гора!
Месяц і больш утрываю,
Але - ж Ян мае страўнік хворы
І пад шэсцьдзесят год ён мае.
Трэба многа мець гарту, волі,
Каб здалася бяда прыгожай,
Калі ў страўніку чуеш болі —
Дыялектыка не паможа.
Я сяджу і лічу гадзіны,
Ян заснуў, на сцяну успяты,
Над яго галавой ў сівінах
Засвятлела палова пятай.
Клюнуў носам, схапіўся порстка,
Потым выпрастаў хутка плечы:
«Знаеш, — кажа, — ў Магнітагорску
Сёння пусцяць яшчэ дзве печы...»
Золак поўз у акно непагожы,
Акурат, як на ўбой, баязліва,
Я падумаў: а як прыгожа
І ў гэтай турме паршывай.
І пра Яна я думаў таксама,
Дзе той Рым, дзе той Крым, дзе край Полькі...
Палымнелі ў турме, за брамай
Печы зыркія Магнітагорска.

Пераклаў С. ДЗЯРГАЙ

СКАЯ БЯРОЗА

— Канец! — крычалі паліцыянты. Але некаторыя арыштаваныя заставаліся яшчэ ў нужніку. У такіх выпадках паліцыянты ўбягалі, білі іх палкамі і камандавалі:

— Ляж! — Пад'ём! Паўзі! Людзі выціралі сваімі целамі смярдзячую ад калу і мачы падлогу. Голымі рукамі вымушаны былі прыбіраць нужнік.

— Бягом марш! — крычалі паліцыянты і выганялі арыштаваных на пляц. Пляц быў загароджаны калючым дротам. На чало выступіў кат Мікульскі.

— Хачу вам растлумачыць некаторыя справы, звязаныя з прабываннем у нас, — заявіў ён строга. — Няма ў нас пракурора, ані доктара, мы не прытрымліваемся ніякіх правіл, ані законаў. Будзем да вас так адносіцца, як самі ўважаем. Не прымаем ніякіх просьб ані скаргаў.

— Смірна! — гучыць каманда. Усе напружыліся, як струны. Так стаялі, аж пакуль вытрымлівалі. А калі ўжо не вытрымоўвалі і дзе-ні-дзе хто паварушыўся, паліцыянты распачыналі муштру. Муштрай называліся катаванні, якія надрывалі здароўе і сілу з людзей.

— Бягом марш! Ляж! Качыным крокам, марш! Пад'ём! Ляж! Паўзі! На каленях марш. І так па некалькі гадзін. Слабыя падалі. На іх сыпаліся ўдары палак і каменне. Замучаных да паўсмерці таварышаў вязні заносілі ў камеры.

Арыштаваных запрагалі ў фургоны, нагружаныя каменнем, паганялі і да крыві секлі пугамі.

Арыштаваныя цягалі па шашы каткі (па некалькі тон вагою), насілі каменне, бульбу ў мяшках на плячах (замест вазіць вазамі, якія ў той час стаялі парожнімі).

* * *

Паліцыянты ганялі іх на 5-гектаравыя палеткі, засеяныя аўсом, і прымушалі сашмаргваць насенне. Стражнікі ані на хвіліну не давалі адагнуцца.

Пры дапамозе такой працы, яны імкнуліся псіхічна і фізічна знясіліць вязняў.

Карцар Бярозы — 8 каменных ям на полі, загароджаных калючым дротам, у якія не мог праціснуцца нават самы нязначны струменьчык святла. Нельга было нават спаць. Што дзве гадзіны стражнікі стукалі ў жалезныя дзверы і за кожным разам трэба было адказваць — «ёсць». Карцар быў самай страшэннай, дзікай формай катаванняў.

Зверху днём і ноччу капала вада. Хто выходзіў з карцара, той падобны быў на труп, баяўся святла і ледзь трымаўся на нагах.

Пабудавалі ў лагеры дарогу з вострых кускоў цэглы. Паліцыянты назвалі яе «дарогай Сталіна». Яны прымушалі арыштаваных хадзіць па ёй на голых каленях. Самлеўшых качалі па вострай цэгле, цягалі за ногі ўздоўж і ўшырыню, іранічна прыгаварваючы: «Вось вам дарога Сталіна».

У выніку голаду людзі слеплі — нападала курыная слепата. Але па нейкім часе слепата знікла, тады ізноў з'явілася іншая змора — крывавая бягунка.

* * *

Настала раніца 18 верасня 1939 года. Час на пад'ём. Але ў калідоры нікога няма, не чуваць ні гука — усюды глуха. У камеры, дзе сядзеў Харкевіч, хтосьці выбіў шыбу. Праз шчылінкі відаць быў турэмны пляц, загароды з калючага дроту і натоўп інтэрніраваных. Праз некалькі мінут арыштаваныя выбілі дзверы.

— Свабода! — вырваўся радасны крык. Адчыняюць дзверы іншых камер. За хвіліну ўжо ўсе арыштаваныя выйшлі на пляц і далучыліся да інтэрніраваных.

Харкевіч абарваў свой нумар 2946 і кінуў на дрот.

Арыштаваныя і інтэрніраваныя, як магутны паток, выплылі на шашу. У лагеры не было ніводнага ката, усе ўцяклі ноччу.

Сонца стаяла ўжо высока. Дарогай памалу ішлі: Уладзімір Харкевіч, Фёдар Чарняўскі, Павел Валкавыцкі. Да іх далучыўся Ян Крычко — рабочы з Гайнаўкі. Па дарозе сустрэлі яшчэ Аляксандра Гаўрылюка — украінскага пісьменніка, які некалькі год прасядзеў у катоўні — Картузскай Бярозе і групу інтэрніраваных: Аляксандра Астанкевіча, Міколу Гаўрылюка з Гайнаўкі, Абрамовіча з Кляшчэль, Антона Нікановіча з Макаўкі, Цімафея Садоўскага, Лукаша Ляўчука, Флёрыяна Ляўчука з Вялікіх Тынявіч, Андрэя Галёнку з Курашава і інш.

Вярнуўшыся ў родныя мясціны, яны ізноў сталі ў першых радах, як актыўныя грамадска - палітычныя дзеячы.

БАРЫС НІКІЦЮК

Саюз салянскай моладзі пашырае сваю дзейнасць

У асяроддзях нацыянальных меншасцей, і асабліва ў беларускім, Саюз сялянскай моладзі пашырае сваю дзейнасць і праводзіць разнастайныя формы культурна - асветнай працы. У Бельскім, Гайнаўскім і Беластоцкім паветах гурткі Саюза сялянскай моладзі штораз больш актыўна працуюць у сваім асяроддзі. Вынікам гэтага з'явілася вялікая колькасць мастацкіх самадзейных калектываў, асветных гурткоў, гурткоў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, узрастаючая колькасць чынаў і абавязацельстваў у гонар III З'езду ПАРП і 1000-годдзя Польскай дзяржавы.

Варта падкрэсліць факт, што арганізацыя сялянскай моладзі ў вёсцы Кузава (Гайнаўскі павет) першая ў ваяводстве прыняла на сябе абавязацельства высыпаць жвірам дарогу каля сваёй вёскі на даўжыні 1.500 метраў, грамадскім чынам адрамантаваць клуб, арганізаваць спартыўную секцыю. Усе члены арганізацыі калектыўна наладжваюць падпіску на орган ССМ «Зарыва», а мастацкі калектыў абавязаўся арганізаваць вечарыну для маладых рабочых прадпрыемства сухой дыстыляцыі дрэва ў Гайнаўцы.

За прыкладам моладзі з Кузава пайшла моладзь іншых вёсак. Напрыклад, члены Саюза сялянскай моладзі з вёскі Навасады, якіх тут ёсць 40 асоб, абавязаліся навазіць жвір на панадворак ля клуба, а мастацкі гурток паедзе ў суседнія вёскі з пастаноўкай п'есы «Паўлінка» Янкі Купалы. Таксама мастацкі калектыў з Ляўкова вырашыў паехаць у вёску Навасады і Арэшкава і наладзіць там вечарыны, а гурткі ССМ з Семяноўкі і Дабраводы запланавалі стварыць харавыя калектывы і адрамантаваць свае клубы.

Значная частка вышэй успомненых абавязацельстваў ужо выканана.

Арганізацыі ССМ у Бельскім павеце аддаюць увагу асветным справам. У гэтым годзе на вёсках арганізавана значна большая колькасць курсаў агульнаадукацыйнага характару і вячэрніх школ для дарослых, чым у мінулыя гады. Развіваецца таксама мастацкая самадзейнасць. У вёсцы Пілікі арганізацыя ССМ налічвае 40 членаў, якія арганізавалі гурток мандалістаў і харавы калектыў. Калектывы працуюць вельмі старанна, штодзень адбываюцца рэпетыцыі, а ў бліжэйшыя дні распачнуцца паездкі з канцэртамі ў вёскі і мястэчкі.

Апрача таго, моладзь з Пілік зрабіла рамонт клуба, а даход з арганізаваных вечарын і канцэртаў прызначыць на сцяг Павятовага Праўлення Саюза сялянскай моладзі ў Бельску - Падляскім.

Моладзь з Краснай Вёскі разам з пажарнай камандай абавязалася грамадскім чынам пабудаваць грамадскі клуб і на гэтую мэту сабрала ўжо 1000 зл.

Моладзь, якая працуе ў гуртках сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, вучыцца як лепш гаспадарыць на дабрабыт свой і народа.

Для прыкладу можам падаць гурток у Юшкавым Грудзе (Беластоцкі павет).

Зімою моладзь наладзіла самаадукацыю і, здабыўшы веды, выкарыстоўвала іх улетку на доследных палетках. Камісія зрабіла ацэнку вынікаў працы на працягу цэлага года і сцвярдзіла, што ўраджай кармавых буракоў атрымаўся 900 цэнтнераў з гектара, а сябра Міхась Грыц атрымаў вынік 1000 цэнтнераў з гектара. У вёсцы Калодна моладзь сабрала ў сярэднім 220 цэнтнераў з гектара. Ураджай гэта высокі, беручы пад увагу лёгкую, пераважна пясчаную зямлю.

Гэта толькі частка тых абавязацельстваў і прац, якія рэалізуе беларуская моладзь у сваіх асяроддзях, яны сведчаць аб тым, што моладзь беларускіх асяроддзяў заўсёды актыўна стаіць у першых радах з усёй вясковай моладдзю нашай краіны, яна заўсёды ў першых радах там, дзе гутарка ідзе аб гаспадарцы, сям'і, і карысці ўсяго народа.

ВІТАЛЬД ЕЛЬСКІ
член ВП Саюза
сялянскай моладзі
ў Беластоку

Ці плаціць скарбовыя заплаты за прашэнні аб апале і будаўнічых матэрыялах

Мы атрымалі некалькі лістаў ад нашых чытачоў, у якіх яны пытаюць ці трэба плаціць т. зв. скарбовыя заплаты за прашэнні аб будаўнічых матэрыялах і прыдзяленні апалу.

У сувязі з гэтым паведамляем, што згодна з загадам міністра фінансаў з 26 чэрвеня 1958 г. скарбовыя заплаты за прашэнні на вугаль і будаўнічыя матэрыялы ліквідаваны. Загад гэты аб'яўлены быў 14 ліпеня 1958 г. па радыё, у «Маніторы Польскім» і ў друку.

Аказваецца, як пішуць нашы чытачы, у Грамадскіх Радах народовых, нягледзячы на тое, бяруць скарбовыя заплаты. Калі ад каго з вас, дарагія чытачы, будуць патрабаваць у далейшым заплат за прашэнні аб вугалю і будаўнічых матэрыялах, вы маеце поўнае права адмовіцца, не заплаціць і паведаміць павятовую раду народовую, або і Міністэрства фінансаў.

Больш такіх школ і настаўнікаў

У школе ў Сацах, у якой кіраўніком з'яўляецца грам. Кастусь Крушэўскі, настаўнікі добра працуюць і апрача таго займаюцца культурнай дзейнасцю. Нядаўна ў нашу вёску Пухлы, дзе няма ні радыё, ні школы, прыбылі вучні школы ў Сацах з мастацкім кіраўніком гуртка Марыяй Крушэўскай. Вучні выканалі многа прыгожых танцаў, песень, вершаў і гумараў. Насельніцтву Пухлаў вельмі спадабалася мастацкая частка. Гэта было ўжо другое выступленне вучняў з Сацоў у нашай вёсцы.

Ад імя насельніцтва Пухлаў складаю вялікую падзяку настаўніцы Марыі Крушэўскай і ўсім іншым настаўнікам і дзецям з Сацоў. Просім прыязджаць да нас часцей.

П.

Голас рэвалюцыйнага Беластока

(Працяг са стар. 4)

не падабаецца, што мы не любім праклятых паноў у Польшчы, ім не падабаецца, што мы любім Савецкі Саюз і гатовы стаць у яго абарону сваімі грудзьмі. Бо там наш брат рабочы выкінуў да ста д'яблаў цароў, князёў, усю зграю капіталістаў і памешчыкаў, паразітаў — такіх, якія яшчэ ездзяць тут на нашых шыях. Сягоннешняя бойка з паліцыяй напомніла мне тысяча дзевяцьсот пяты год, калі мы вось так царскіх жандармаў сцягвалі з коней. Ганьба! Ганьба пілсудчыкаўскаму смуроду, які засмуродзіў Польшчу!

— Дарагія таварышы! — рваў на сабе грудзі стары Ян, — яны ж, псяюхі, прадалі Польшчу з вантробамі нямецкаму кату рабочага класа Гітлеру! Ганьба! Ганьба!

— Ганьба!!! — крыкнуў натоўп.

Усе адчувалі, што голас старога Яна з'яўляецца голасам рэвалюцыйнага Беластока...

...На мітынгу выбралі дэлегацыю, каб яна зараз жа пайшла ў пастарунак і вызваліла арыштаваных. Дэлегацыя пайшла. Усе чакалі. Прамоўцы выступалі за прамоўцамі. Пэпээсаўцы некуды зніклі.

Дэлегацыя прывяла арыштаваных. І тады выбухнуў гром воплескаў.

Калоны з песняй «Чырвоны сцяг» рушылі далей.

Цяпер мэтай паходу было ваяводства — дайсці да яго і выслаць дэлегацыю з дамаганнямі рабочага класа Беластока.

Але па дарозе сустрэла іх новая перашкода.

Сустрэла іх дваццаць пешых паліцыянтаў і столькі ж узброенай моладзі з ваенна - фашысцкай арганізацыі «Стралец». Надзя, убачыўшы іх, амаль крыкнула на вуха Андрэю:

— Глядзі! Гэта з Бельскага павета! Невядома, як яны сябе павядуць? Сярод іх былі нашы хлопцы...

Афіцэр паліцыі крыкнуў дэманстрантам, каб разышліся. Калоны ішлі. Тады афіцэр папярэдзіў, што будзе ўжыта зброя. Дэманстранты спыніліся. Наперад выйшлі тры маладыя рабочыя і звярнуліся з прамовай да стральцоў.

Афіцэр скамандаваў стральцам узяць вінтоўкі на прыцэл. Стральцы выканалі каманду. Надзя вялікімі вачыма глядзела ў іх бок, глядзела на дэлегатаў, якіх яна сёння ноччу рыхтавала да такога выступлення.

Пачулася каманда: «Плі!» Раздаліся стрэлы, але... у паветра. Стральцы другой каманды не выканалі. Афіцэр з пенай на вуснах падляцеў да іх і, гатовы біць па тварах, тупаў нагамі, крычаў: «Што?! Не выконваць загаду?! Хто вас так навучыў?!»

Правафланговы стралец выступіў з шарэнгі крок наперад, як і трэба па статуту, і сказаў на ўвесь голас:

— Мы ў сваіх братоў і сёстраў страляць не будзем!

Афіцэр анямеў. Потым раптам падбег к паліцыянтам і на ўвесь голас заўзята крыкнуў:

— Па стральцах — здрадніках — плі!

Грукнулі стрэлы. Восем чалавек стральцоў упала забітымі.

Дэманстранты атакавалі паліцыю...

КАЛІНОЎШЧЫКІ

(Працяг са стар. 3)

— А цяпер можа хто скажа верш? — азваўся камісар.

Люба Трахімчук устала і нясмела падышла да кастра. Апёршыся на вінтоўцы пачала дэкламаваць урывак з паэмы Маякоўскага «Добра». Потым прышла чарга на вершы Купалы, Пушкіна, Лермантава, Міцкевіча.

Была ўжо глыбокая поўнач, калі памалу пачалі разыходзіцца. Адны ішлі спаць, другія пайшлі змяніць вартавых. Два невялікія патрулі адыйшлі ў далёкую разведку.

Яроцкі і Люба Трахімчук пайшлі да рэчкі, што цякла непадалёку ад партызанскага лагера. Рэдка так бывалі разам. Штодзённыя справы партызанскага жыцця пастаянна разлучалі іх. Пабыўка ў атрадзе ўмацавала паміж імі дружбу, якая перайшла ў вялікае каханне. Не мелі аднак адвагі паказаць гэта ў прысутнасці таварышаў.

На другі дзень па загаду Карпюка ўвесь атрад рушыў у аколіцы вёскі Ліпаў Мост, дзе камандаванне спадзявалася сустрэцца са штабам брыгады і атрымаць ад яго канкрэтныя ўказанні на час пераходу фронта ў гэтым раёне.

У лясах каля Ліпавага Моста сустрэлі атрад імя Камсамола Беларусі. Даведаліся, што штаб брыгады знаходзіцца ў раёне Чэрнай Вёскі. У выпадку, калі б у бліжэйшыя дні не атрымалі ніякіх указанняў, трэба было паслаць у штаб брыгады сувязных за загадамі.

Атрад Карпюка спыніўся на стаянку пад Ліпавым Мостам. Разасланыя ва ўсе бакі невялікія патрулі паведамлялі аб хуткім адступленні немцаў. Мноства нямецкіх калон рухалася па шашы Ваўкавыск — Беласток і так званым Напалеонаўскім шляхам.

Карпюк склікаў нараду. Пастанавілі атакаваць адступаючых немцаў. Для гэтага выбралі найбольш адпаведнае месца каля вёскі Каралёў Мост.

Стаяў пагодны дзень 14 ліпеня 1944 года Карпюк з 25-мі партызанамі пракраўся паміж вёскамі Боркі і Навасёлкі да Напалеонаўскага шляху. Атрад падзялілі на 3 групы, якім было загадана заняць пазіцыю. Карпюк, Дзімітр Карповіч, Яроцкі і Мішка - Кулямётчык наблізіліся да самага шляху. Хацелі жывымі ўзяць нямецкіх разведчыкаў.

Неўзабаве ад усходу паявіліся немцы на конях. Калі яны наблізіліся, партызаны выскачылі на гасцінец і закрычалі па-нямецку — гэндэ хох!

Немцы паволі паднялі ўгору рукі. Нечакана з-за павароту пачалі страляць па партызанах. Быў гэта нямецкі атрад, які ішоў за коннымі разведчыкамі. Перапыненыя кавалерысты націснулі шпорамі на каней і пачалі ўцякаць. Карповіч, Яроцкі і Мішка засяклі па іх з ўтаматаў. Двое фашыстаў зваліліся на зямлю. Упаў і яшчэ адзін, але хутка падхапіўся і схаваўся ў кустах.

Партызаны мелі поўныя рукі работы. Білі па немцах, якіх усё больш паяўлялася з-за павароту. Там узнікла вялікая мітусня. Цывільныя людзі, якіх акупанты гналі, як нявольнікаў, выкарысталі гэта і ўцякалі.

Далей нельга было стрымаць нямецкай навалы, і Карпюк загадаў адступаць.

Аляксандр Храноўскі з Дзернякова ляжаў за ляшчынавым кустом, раз-по-раз страляў па немцах, якія падступалі зусім блізка. Адступаў разам з усімі. Чарга з недалёкага нямецкага аўтамата паваліла яго на зямлю назаўсёды. Двое партызан спрабавалі несці цела таварыша. Аднак нямецкі агонь быў настолькі моцны, што вымушаны былі пакінуць яго ў кустах. Забралі толькі вінтоўку. Аляксандр Храноўскі быў трэцім з сям'і, які загінуў у партызанах.

Прыбыўшы да месца стаянкі атрада каля Ліпавага Моста, Карпюк вырашыў паслаць у штаб брыгады сваіх сувязных.

Фронт хутка набліжаўся, а са штаба не было ніякіх вестак. Загад дайсці да штаба брыгады атрымалі Яроцкі, Мялешка і Пекарт. Рэшта атрада мела быць перакінута ў раён вёскі Езафова і там пачакаць групу Яроцкага, якая павінна прынесці ўказанні са штаба, што знаходзіўся ў раёне Чорнай Вёскі.

Тры партызаны ішлі дзень і ноч, не адпачываючы. На месцы аднак засталі толькі ахову штаба брыгады. Падпалкоўнік Вайцехоўскі разам са штабам перайшоў у раён былой крэпасці пад Асаўцом, дзе меў да выканання нейкія спецыяльныя заданні. Ахова штаба перадала Яроцкаму ўказанні, каб іх атрад, а таксама і іншыя атрады заставаліся ў сваіх раёнах дзейнасці і ўнікалі большых сутычак з ворагам. Пажаданым было апекавацца мясцовым насельніцтвам і арганізоўваць яму ў лясах спецыяльныя лагеры. Атрымаўшы такія ўказанні, Яроцкі і таварышы нягледзячы на вялікую стому, рушылі назад пад вёску Езафова.

(Працяг будзе)

Хроніка БГ-КТ

У апошні час стала ўзрастаць колькасць членаў Беларускага грамадска - культурнага таварыства Бельскага аддзела. У сучасны момант Бельскі аддзел БГ-КТ налічвае 605 членаў. Як самаўпэўнена сцвярджае сакратар Аддзела Алесь Мараўскі, да III З'езду нашай партыі колькасць членаў БГ-КТ перавысіць 1000 асоб.

* * *

Тыдзень таму назад былі арганізаваны два гурткі: адзін у вёсцы Катлы, а другі ў Спічках. Гурток у Спічках налічвае 34 члены. На сваім арганізацыйным сходзе члены гуртка выступілі з ініцыятывай у гонар III З'езду ПАРП адрамантаваць 3 кіламетры дарогі, якая вядзе ў суседнюю вёску — Парцава. На гэтым жа сходзе было пастаноўлена, што гурток у хуткім часе падрыхтуе п'есу «Цудоўная дудка» і запросіць моладзь з Парцава на гэтае выступленне. Пастаноўлена таксама арганізаваць у студзені навагоднюю ёлку.

* * *

Гурток БГ-КТ у Зубаве ў першай палове студзеня выступіць у сваёй вёсцы з п'есай Янкі Купалы «Паўлінка». Трэба асабліва падкрэсліць, што ініцыятарамі мастацкай самадзейнасці з'яўляюцца настаўнікі. Яны таксама бяруць удзел у пастаноўцы. Галоўную ролю «Паўлінкі» рыхтуе настаўніца — Жэня Ярмоцік. Рэжысёрам пастаноўкі з'яўляецца кіраўнік школы тав. Карпюк.

* * *

3 снежня ў Варшаве адбылося пасяджэнне камісіі па справах культуры нацыянальных меншасцей. На парадку дня былі пастаўлены культурна - асветныя справы Беласточчыны, якія рэферавала Альфрэда Раманоўская.

(мх)

Забытая школа

«Тысячу школ на 1000-годдзе Польшчы» — гэты лозунг здабывае штораз больш прыхільнікаў сярод тых, у якіх ляжыць на сэрцы справа выхавання дзяцей на добрых грамадзян нашай краіны. Я таксама хачу далучыцца да іх. Хачу звярнуць увагу адказных і ўсяго грамадства Беластоцкага павета на катастрафічны стан адной са школ Беластоцкага павета. Гэта Пачатковая школа ў Алексічах.

Я ўжо некалькі разоў імкнуўся зацікавіць матэрыяльным станам школы нашыя асветныя ўлады, але справа гэтая ў далейшым вынесена за дужкі. Візітацыі ўлад абмяжоўваюцца да мінімума. Асветчыя ўлады лічаць школу ў Алексічах школай слабаразвітай, школай нізкага ўзроўню. Аднак не ўсе ведаюць, што ад першай сусветнай вайны (1914) аж па сённяшні дзень гэтая школа змяшчаецца ў прыватных будынках, па - за некаторымі неабходнымі школьнымі дапаможнікамі няма ніякіх школьных прылад, ні абсталяванняў, ні школьнага панадворка, ні гарода і г. д. Будынак школьны знаходзіцца побач брудных сцёкаў, зараз жа побач — забалочаны роў. Калодзеж, з якога дзеці бяруць ваду, занядбаны (з яго бяруць ваду і поящь быдла некалькі гаспадароў вёскі).

Настала зіма, а будынак зусім не забяспечаны ад холаду. Ужо 10 год, калі настане зіма, у школе немагчыма працаваць з дзяцьмі. Праз шчыліны ў вокнах праціскаецца холад, чарніла ў класе замярзае. У такім стане школа засталася і на гэты год.

Што праўда, паліцца ў печах, але ўсё цяпло ўцякае з дымам і чадам, таму што печы дрэнна зробленыя, а да таго і развальваюцца.

Аб стане гігіены ў школе было паведамлена санітарнай станцыі ў Беластоку, якая, нажаль, усё чамусьці прамаўчала. Жыхары вёскі ўжо тры разы збіралі грошы (1920 — 1946 г. г.) на рамонт школы, але розныя палітычныя перамены і інш. сталі на перашкодзе для ажыццяўлення гэтай справы. Яны і зараз з ахвотай дапамогуць, «вышэйшыя ўлады» аб гэтым не ведаюць і не думаюць, а варта!

Я сам ужо чатыры разы звяртаўся ў той справе да гэтых «вышэйшых улад», і ўсё дарэмна.

Для каго справа выхавання дзяцей не чужая, прашу падтрымаць і дапамагчы.

К. ВЯЗОЎСКІ

Школы рыхтуюцца да навагодняй ёлкі

Няма такой школы ў нашай краіне, дзе настаўнікі і моладзь не рыхтаваліся б да навагодняй ёлкі. Моладзь пад кіраўніцтвам настаўнікаў рыхтуе пастаноўкі п'ес, арганізуе дзіцячыя хоры, музычныя гурткі.

У беларускіх школах настаўнікі арганізуюць мастацкія калектывы і распрацоўваюць п'есы беларускіх і польскіх аўтараў.

Школьны мастацкі калектыў у Старым Ляўкове рыхтуе п'есу К. Крапівы «Партызаны», якую апрача школьнікаў змогуць аглядзець таксама і жыхары гэтай вёскі.

(мб)

Гэта ўсё з пластмасы

Нядаўна ў зале Праўлення Гарадскога будаўніцтва (ЗБМ) па вул. Дзяржынскага 14 у Беластоку была адкрыта выстаўка вырабаў з пластмасы. Экспанаты вельмі цікавыя, прыцягваюць сваёй эксцэнтрычнасцю, колерам і кшталтам. На выстаўцы ёсць пасуд, абрусы, лыжкі, відэльцы, чаракі, шклянкі, хлебніцы і г. д. — усё зробленае з пластмасы. Але ёсць, напрыклад, матэрыялы з пластмасы, якія ў недалёкай будучыні заступяць шоўкавыя і ваўняныя матэрыялы. Ёсць нават запчасткі да машын, як: трыбы, больцы, і т. д.

Проста не верыцца, што ўсё гэта прыдумана розумам чалавека і зроблена яго рукою з брылы чорнага вугалю. Але не, гэта не казка, а рэчаіснасць.

На здымку: экспанаты з выстаўкі.

Тэкст і фота: — А.А.

Моладзь будуе і рамантуе клубы

Няма ў вёсцы клуба, значыць, не разгортваецца культурнае жыццё сярод моладзі, няма мажлівасці арганізаваць мастацкую самадзейнасць, вечарыны, забавы і г. д. Таму, моладзь многіх вёсак у сваёй дзейнасці прысвячае вельмі многа ўвагі будове і рамонту клубаў. Вось некалькі прыкладаў з Бельшчыны. Моладзь у Гусаках пры выдатнай дапамозе ўсіх жыхароў вёскі закончыла будову клуба, а моладзь Плюціч, Кнарыдаў і Арэхавіч прыступіла да рамонту вясковых клубаў.

(мх)

Сельска гаспадарчы гурток у Дзяніісках

Апрацоўка зямлі паводле навейшай аграрэхнікі — такія мэты паставіў сельскагаспадарчы гурток у Дзяніісках. Асаблівай увагі заслугоўвае тое, што гурток мае ўсялякія машыны, патрэбныя для апрацоўкі зямлі. Гурток мае таксама малацільны агрэгат, якім карыстаюцца ўсе жыхары вёскі.

(м. х.)

Узнагароды

За найлепшы ліст у мінулым тыдні ўзнагароду 100 зл. атрымае грам. Уладзімір Ваўрэнюк з Кленік, Гайнаўскі пав.

Цікавая выстаўка

Вось зброя і ўбор легендарнага Іллі Мурамца.

Савецкія кінафільмы, высокі мастацкі ўзровень іх, таленавітасць акцёраў і закранутыя праблемы вядомы ўжо на цэлым свеце.

З выпадку 40-годдзя савецкай кінематаграфіі Таварыства Польска - савецкай дружбы ў Беластоку арганізавала цікавую выстаўку ў залах свайго клуба па вул. Сянкевіча.

Што можна было паглядзець на гэтай выстаўцы? Здымкі з няўміручых фільмаў, якія сёння складаюць пазіцыі сусветнай класікі як «Браненосец Пацёмкін», «Маці», «Буря над Азіяй» і інш. Выстаўка паказвала шмат цікавых планшэтаў аб гісторыі савецкіх фільмаў, а таксама планшэтаў, адлюстроўваючых людзей — стваральнікаў савецкай кінематаграфіі — Айнштайна, Пудоўкіна, Даўжэнку, Чуэрэлі і іншых таленавітых рэжысёраў, а таксама акцёраў.

Планшэты адлюстроўваюць развіццё савецкай кінематаграфіі на працягу 40 год.

Апрача планшэтаў, былі арыгінальныя экспанаты, якія карыстаюцца вялікім зацікаўленнем — гэта ўборы гістарычных асоб, прывезеныя з Савецкага Саюза, у якіх выступалі артысты ў фільмах на гістарычную тэматыку. Напрыклад: убор і зброя легендарнага Іллі Мурамца, парадны ўбор Адмірала Пацёмкіна з кінафільма «Адмірал Ушакоў», сукенка Кацярыны II-гай, шаты «Скандэнберга» і ўбор Атэла.

Тэкст і фота — А. А.

Моладзь у вёсцы Гаркавічы бяздзейнічае

У эпоху так званага культурнага і тэхнічнага ўзросту чалавецтва нельга культурныя патрэбы моладзі задаволіць толькі танцамі, ды найчасцей у нятрэзвым стане. А вось наша Гаркавіцкая моладзь задаволена «культурным развіццём ног»..

А дарэчы было б прыпомніць, што наша вёска мае свае добрыя традыцыі. У часы санацыйнай Польшчы ў нашай вёсцы моладзь была вельмі свядомая і актыўная ў барацьбе за свае нацыянальныя, культурныя і сацыяльныя правы. У нашай вёсцы падпольна дзейнічала ячэйка Камуністычнай моладзі. Гэтая моладзь узначальвала культурны і сацыяльны рух нашай і суседніх вёсак. А колькі ж з гэтых юных змагароў пацярпела за гэта ў турмах і паліцэйскіх засценках! Але жорсткія праследаванні яшчэ больш загартоўвалі іх. Адным з лепшых барацьбітоў сярод нашай моладзі таго часу быў Сяргей Прытыцкі, які сёння працуе Сакратаром Маладзечанскага Абласнога Камітэта КПБ.

Наша ж сучасная моладзь не бярэ прыкладу са сваіх бацькоў. У справах грамадскага і культурнага жыцця яна пасіўна «спіць». І прыблізна раз у тыдзень забіраецца ў святліцу «ногі параўняць». У нашай вёсцы маюцца ўсе ўмовы для таго, каб шырока разгарнуць культурную працу сярод усіх жыхароў нашай вёскі.

Ёсць шмат моладзі, як дзяўчат, так і хлопцаў, сярод якіх многія вылучаюцца мастацкімі здольнасцямі: ёсць добрыя спевакі, танцоры, кашанічныя акцёры, дэкламатары і г. д. Ёсць добрае памяшканне — святліца, якая і прызначала на культурныя патрэбы вёскі.

Маюцца ў нашай вёсцы ўсе магчымасці для таго, каб тут арганізаваць на базе нашай і нават блізкай суседняй моладзі гурток мастацкай самадзейнасці — з секцыямі харавой, танцавальнай, тэатральнай і інш. Трэба ў нашай вёсцы абавязкова стварыць гурток Саюза сялянскай моладзі. Гэта арганізацыя дапаможа нашай моладзі вырасці свядомымі, палітычна - грамадскімі грамадзянамі сацыялістычнай дзяржавы.

Маецца ў нас бібліятэка, але, нажаль, хоць жыхары нашай вёскі — гэта ў 90 прац. беларусы, аднак па віне нашай, у гэтай бібліятэцы няма ніводнай кніжкі на беларускай мове. Вёска вялікая, а «Ніва» таксама паступае ў малой колькасці.

Маральная адказнасць за бяздзейнасць нашай моладзі ў асноўным кладзецца на нашу настаўніцу, якая магла б разбудзіць моладзь і ўзначальваць культурную працу.

АНТОН СЫРАЕЖКА

У справе эстрады

Праўленне гарадскога Аддзела БГ-КТ у Беластоку атрымала мноства пісем з беларускіх вёсак — ад дзяўчат і хлопцаў, якія просяць прыняць іх у эстрадны калектыў.

Дарагія сябры, — пакуль што няма магчымасці прыняць вас у наш эстрадны калектыў, ён разлічан на жыхароў самога горада, паспрабуйце ў сваіх аколіцах наладзіць групу спевакоў або драматычны гурток. За гэтакую вашу працу будзеце мець вялікую падзяку ад вашых землякоў, якія з цікавасцю прыдуць на арганізаваныя вамі вечарыны.

С. ЯНОВІЧ
Старшыня аддзела БГ-КТ ў Беластоку

9 снежня 1958 года памёр у Сямяцічах
тав. ПЁТР БАДАВЕЦ
Старшыня Сямяціцкага Аддзела і член Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы.
Выражаем глыбокія спачуванні Сям'і нябожчыка, самаахвярнага дзеяча нашага Таварыства.
Прэзідыум Галоўнага Праўлення
Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы

На Дом-помнік К. Каліноўскаму ў Беластоку

У мінулым тыдні на пабудову Дома-Помніка грошы прыслалі:

1) В. Галдынскі — 20 зл. 2) Я. Астроўскі — 20 зл., 3) Т. Ярош — 10 зл., 4) Я. Чапал — 30 зл., 5) Ч. Сэнда — 10 зл., 6) М. Гайнкевіч — 10 зл. 7) Т. Цюпа — 10 зл., 8) Р. Раіцкая — 10 зл., 9) Я. Рызнар — 100 зл., 10) Я. Бурскі — 10 зл.

(Працяг будзе)

Вялікае дзякуй!

АЛЕСЬ З ЛАТВІЙСКАЙ ССР. Дзякуем за ліст. Выкарыстаць яго на старонках «Нівы» не зможам.

ЧЫТАЧ З КНАРАЗОЎ. — Вашай справай зацікавімся

К. ВЯЗОЎСКІ. — Адказ на Ваш ліст атрымаеце лістам. Пішыце да нас часцей.

„NIWA"

Organ ZG BTSK. Adres ZG BTSK: Białystok. M. C. Skłodowskiej 7. tel. 54-14.
Redaguje Kolegium. Adres redakcji: Białystok. ul. Wesołowskiego 1. tel. centr. 37-41. red. naczelny i sekretariat 25 89.
Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa".
Warunki prenumeraty w Polsce: miesięcznie — 2.40 zł. kwartalnie — 7.20 zł. półrocznie — 14.40 zł.. rocznie — 28.80 zł.
Wpłaty kierować na PKO 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma.
Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju. Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10.15 zł. półrocznie — 20.30 zł. rocznie — 40.60 zł. Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa.
Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONA" Warszawa. Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto N.B.P. Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16
Nkł. 5.000 Błtk. E-2

Усякая ўсячына

Уваскрэс

Рыбак Сан Іэт з Рангуна быў у час бойкі прабіты нажом. Доктар сцвярдзіў смерць і рыхтаваўся да анатаміравання трупа. Калі ён узяў нож, каб кроіць нябожчыка, той адчыніў вочы і папрасіў піць. Вада спатрэбілася... і для доктара.

Фальшывая трывога

Вялікі страх перажылі многія жыхары Н'ю-Йорка. «Трэцяя вайна», — гаварылі яны, думаючы, дзе тут схавацца перад нападам ворага. Гэту думку выклікала паветраная трывога і эскадры бамбавозаў і верталётаў, якія паказаліся ў паветры. Паніка ўзрасла, калі спецыяльныя выданні газет паведамілі, што ў ваенным порце з'явіўся варожы карабель, які рыхтуе атаку на арсенал, і што гэта або руская падводная лодка, або карабель, узброены атамнай зброяй.

У той час, калі ваенныя сілы ЗША падрыхтоўваліся да рашучага ўдару па ворагу, выявілася ўся таямніца. Аказалася, што таямнічы карабель — гэта простая спартыўная лодка, якая, заблудзіўшы, папала ў забароненую вайсковую зону.

Таксама рэкорд

88-гадовая настаўніца — пенсіянерка Фанны Капеланд з Югаславіі, каб адзначыць гадавіну свайго нараджэння, зрабіла выправу на найвышэйшы горны шчыт гор «Трыглаў» (каля 3.000 метраў над узроўнем мора). На працягу 14 гадзін яна дасягнула сваёй мэты. Пасля выправы адчувала сябе зусім добра.

Леапард на плячах

Каля мясцовасці Кампалі ва Угандзе на лясніча, які ехаў веласіпедам, напаў леапард. Ён скочыў ззаду і ўчапіўся ў сваю ахвяру. Ляснічы з усіх сіл націснуў на педалі. У выніку моцнага трасення веласіпеда леапард зваліўся на зямлю, а ляснічы, напружыўшы ўсе сілы, уцёк ад яго.

Маляр і злодзей

Адзін італьянскі мастак, вярнуўшыся дамоў, убачыў злодзея, які рыхтаваўся сцягнуць адну з яго карцін. Перапуджаны злодзей уцёк. Мастак, не трацячы часу, па памяці, намаляваў партрэт злодзея і пайшоў з ім у паліцыю.—«Гэта Энрыка Манацэлі», — сказаў адразу камісар паліцыі, пагледзеўшы на партрэт.

У той самы дзень злодзей быў арыштаваны.

Гэта ўсё да знахаркі? Калі ж вы ёю, нарэшце, зоймецеся?

— Хәлі мая чарга падыйдзе.

Малюнак В. Ждана.

Не ведаючы мовы

Вядомы французскі пісьменнік Аляксандр Дзюма рабіў падарожжа па Германіі. Ён не ведаў нямецкай мовы і вельмі шкадаваў аб гэтым.

У часе адной пешаходнай экскурсіі ў Шварцвальдзе ён трапіў у невялікае сяло і выршыў там адпачыць. Аляксандр Дзюма наняў пакой на пастаялым двары і паклікаў гаспадара, каб заказаць абед. Пісьменнік вельмі любіў грыбы і хацеў паказаць іх за абедам, але гаспадар не разумеў іх. Тады Дзюма ўзяў аркуш паперы і намаляваў велізарны грыб.

Кемлівы гаспадар прынёс яму... парасон.

Частуйцеся

Гаспадар частуе знаёмага яблыкамі і запрашае:

— Частуйцеся, калі ласка, бо ў нас іх і свінні не хочуць есці.

(яб)

Украінскі гумар

Чаму ён спазніўся

Мой стары знаёмы Васіль у маладосці любіў даўжэй паспаць. Найсалодшы сон у яго быў на досвітку.

Аднойчы ён спазніўся на 30 хвілін на працу. Майстар вылаяў яго і кажа:

— Можа, шаноўны, за вамі коней скажаце пасылаць?

На другі дзень Васіль спазніўся на цэлую гадзіну. Майстар са злосці аж затупаў нагамі:

— Чаму спазніўся?

А Васіль смяецца:

— Я ж коней чакаў.

(Перац)

Паміж дзецьмі

Малы хлопчык кажа сваёй сястрычцы: — «Дзедка ажаніўся з бабкай, татка з мамкай, то і я не магу з кім чужым жаніцца».

(яб)

ФАНАРЫ

Калі едзеш ноччу,
Мусіш памятаці,
Што фанар да воза
Трэба прывязаці.

Фанара не возьмеш —
І лётны злапае,
Цэлых дваццаць злотых
Плаціць загадае.

Фанарыка кожны
Купіў бы ахвоча,
Але дрэнны выраб,
Бракаў браць не хочам.

Фанары ёсць усюды,
Амаль у кожнай краме,
А дзе купіш шкло ты —
То хіба ў Варшаве.

З фанарыкам новым,
Каб працісні кавалак,
Трэба з сабой браці
Дзюжыну запалак.

Прывяжы да воза,
Ён на месцу згасне,
А воз калыхне хай,
Шкло, напэўна, лясне.

Гэта няхай наша
Міліцыя знае —
Як згасне фанарык,
Няхай не карае.

МІКОЛА КРАЎЧУК
Патока

Калі прыходзіць апетыт

Прагасцяваўшы цэлы вечар у суседа на імянінах, Мікіта прышоў дамоў і лёг адразу спаць.

Раніцай жонка дала Мікіце на снеданне поўную міску супу з капусты. Сярбануў Мікіта раз, другі, трэці, пасмакаваў, потым скрывіўся, плюнуў і бразнуў лыжку на стол.

— Я табе не свіння! Сама еш такі суп. Столькі год варыш і не ўмееш смачна зрабіць...

Напрацаваўшыся ў полі, гаспадар позна вяртаўся дамоў. Змучаны, ён усю дарогу слухаў, як уласныя кішкі марш іграюць.

Толькі ўвайшоў Мікіта ў хату, жонка зараз жа паставіла на стол поўную міску той самай, толькі падагрэтай капусты, якая засталася ад снедання. Пакуль жонка падавала бульбу з мясам, галодны Мікіта апаражніў міску.

— Налі яшчэ міску гэтага супу — толькі поўную, — папрасіў Мікіта, падаючы міску, і, пагладзеўшы на жонку з дакорам дадаў:

— Эх, Маруся, Маруся! Як раніцай навварыўся на цябе, дык вось на абед якога смачнага супу нарыхтавала. А ці ж не можна заўсёды так смачна гатаваць?

(АК)

Цяжарны ўказ

Аб тым, што ў нас клапоцяцца аб здароўі жанчын, сведчыць выданы ўказ, які рэгулюе перарыванне цяжарнасці. Дагэтуль многія жанчыны звярталіся да знахарак і такім чынам калечылі сваё здароўе.

Ва ўказе сказана, што лекар можа дапамагчы ў гэтай справе, але пры такіх умовах, што і спартсменка іх не пераскочыць.

Здарылася неяк з Манькай-дурачкай (так яе называюць у нашай вёсцы), што стала яна цяжарная. Але свет не без добрых людзей, цётка Маланка пацягнула дурную Маньку на камісію.

Лекары абслухалі Маньку, агледзелі з усіх бакоў, пашапталі і пастанавілі — можа радзіць.

— Слухайце, ды яна ж прыдуркаватая, — запярэчыла цётка. Старэйшы лекар пачухаў сабе па носе і адказаў:

— Гэта ўсім не перашкаджае, раджаць будзе не галавою, у многіх дурных бацькоў дзеці разумныя.

— Тады каму ж выданы дазвол на аперацыю? — не ўступала Маланка.

— Дазвол выдае... — тут лекар заікнуўся, але зараз справіўся, — дазвол выдаем хворым тубёркулёзам.

Жонка нашага старасты туберкулёзная, а ёй таксама не дазволілі, не сунімалася цётка Маланка.

— Гэта была першая стадыя хваробы, а калі б трэцяя, тады б мы дазволілі, — закончыў доктар.

— У трэцяй стадыі людзі паміраюць, — заключыла цётка.

— Чаго ж ты, прыліпла, як ліст з веніка, мы робім усё згодна з указам, — агрызнуўся доктар.

— Для знахарак гэты ўказ — залатая жыла, грошы горнуць і жанчын калечаць.

— Пайшла ты, баба! Хопіць табе палітыкаваць, — рашуча сказаў доктар.

— Я пайду, і Манькадурачка пойдзе, бабка ёй гусіным пяром паможа, а потым забяруць Маньку ў бальніцу.

Тут члены лекарскай камісіі замахалі рукамі на цётку Маланку, быццам на надакучлівую муху, а, калі яна выйшла, пагледзелі адзін на другога і старанна зачасалі бакі і схавалі яго ў шуфляду.

Дзядзька Ляволь.

Філасофская крама „Мудрагарпаліца"

(Купляем і прадаем анэліпатна)

Аднойчы, калі мудрэц босы араў, ён наткнуўся на вострых калок і пакалечыў сабе нагу. Мудрэц абмыў нагу халоднаю вадою, ачысціў, завязаў, а потым сказаў: — «Яшчэ добра, што не было у новых лапцях, якія днямі купіў».

* * *

Згубіў неяк мудрэц свайго асла, ходзіць і ўсіх пытае ці не бачыў хто яго асла. «Асёл твой стаў суддзёю ў такім то горадзе» — адказаў нехта.

— «Я і сам так падумаў, — адказаў мудрэц. — Нездарма заўсёды, калі пры ім разбіраліся судовыя справы, ён толькі гэта і рабіў, што пакачваў глыбокаразумна галавою».

Ён пад вадою

Тамаш пытаецца ў Сцяпана:

— Дзе цяпер твой Сярожа?

— Пад вадою, — кажа Сцяпан.

— А калі ж і дзе ён утапіўся? — запытаўся Тамаш, не ведаючы ў чым справа.

— Ён жа на падводнай лодцы ездзіць, — кажа Сцяпан.

У краўца

— Калі будзе гатовы мой новы касцюм?

— Тады, калі заплаціш за папярэдні.

— Ну, так доўга чакаць я не магу.

Практыка

— Чаму ты бярэш з сабою ў аўтамабіль сабаку?

— Бо сабака прыносіць мне курэй і гусей, пераеханых маім аўтамабілем.

Я не люстэрка

Калі гляджу на вас, не інакш, як асла бачу перад сабой.

— Не, гэта не можа быць, бо я ж не люстэрка.

ВАЛОДЗЯ КУЛІК

Не за адзін раз

На станцыі стаіць вазак. Раптам прыехаў цягнік, і высыпаліся людзі.

Падыйшоў да яго нейкі таўчэзны пан у капелюшы і кажа:

— Завязіце на Плошчу Канстытуцыі, заплачу добра.

Вазак пагладзеў на каня і на пана, і адказаў:

— Не ведаю, ці за адзін раз забяру.

Прыслаў ВАСЯ КІНДЗЮК
Дубічы, Гайнаўскі павет

За гумар плацім па 20 зл. ад штукі. Рэдакцыя мае права выбару